

מחקר סיוע לא.נשים בזנות בתקופת משבר הקורונה ובעקבותיו

נקודת המבט של א.נשים בזנות על סיוע
והיעזרות בתקופת משבר הקורונה:
"כל החיים שלי זה קורונה אחת גדולה"

דוח ביניים שני | מרץ 2021

צוות המחקר:

פרופ' עינת פלד, דר' גיא שילה, דר' נור שמעי, דר' יעלה להב רז, איילת פריאור

המחקר מומן על ידי קרן שוסטרמן – ישראל

תוכן עניינים

2	הקדמה
3	ההקשר הישראלי
5	סקירת הספרות
7	שיטת המחקר
9	ממצאים
9	א. צורכיהן של א.נשים בזנות במהלך תקופת משבר הקורונה	
15	ב. תפיסותיהן של א.נשים בזנות בנוגע לזנות במהלך תקופת משבר הקורונה	
20	ג. אופני היעזרות וחסמים בסיוע של א.נשים בזנות בתקופת הקורונה	
32	ד. הצעות לפרקטיקה של משתתפות המחקר	
35	סיכום והמשך המחקר
37	מקורות

הקדמה

יכל החיים שלי זו קורונה אחת גדולה' הינה אחת מהדוגמאות לתיאור המורכבות והקושי שא.נשים בזנות בהווה ובעבר חוו עם פרוץ משבר הקורונה – התמודדות עם קושי חדש, לצד אתגרים שהיו קיימים עוד טרם פרוץ המגפה. לאתגר זה היו שותפים גם ארגוני הסיוע לא.נשים בזנות, אשר פעלו בכל דרך אפשרית כדי לסייע, זאת ניתן יהיה ללמוד מתיאוריהן של משתתפות המחקר על אודות הסיוע שזכו לו. השוליות המורכבת והמרובה הנלווית לאלו העוסקים בזנות החריפה עוד יותר עם פרוץ מגפת הקורונה, והביאה לקריאה לפעולה ברחבי העולם בדבר הענקת סיוע חירום לא.נשים בזנות ובתעשיית המין (Bromfield, Panichelli, & Capous-Desyllas, 2021; Lam, 2020). בעוד הדו"ח הקודם תיאר את השפעת המשבר על ארגוני הסיוע, הדוח שלפנינו יתאר את נקודת המבט של א.נשים בזנות—בהווה או בעבר, עם פרוץ מגפת הקורונה ובהמשכה בכל הנוגע לצרכיהם ולאופני ההיעזרות בתקופה זו. כפי שניתן יהיה לראות, היענות לצרכים דורשת עיצוב מענים העולים בקנה אחד עם המצב החדש שמגפת הקורונה יצרה בעולם, לצד הקשבה לאופנים בהם א.נשים בזנות ובתעשיית המין נעזרים, תוך אימוץ נקודת המבט והידע הייחודי שיש בידם על עיצוב מענים נגישים, מכבדים ורלוונטיים לריבוי האתגרים שניצבים בפניהם.

הדוח שלפנינו הינו המשך לדוח הראשון שעסק בנקודת המבט של ארגוני הסיוע. לאורך הדוח נעשה שימוש בטרמינולוגיה 'ארגוני סיוע' לתיאור ארגוני הסיוע לא.נשים בזנות. בתיאור אוכלוסיית המחקר השתמשנו בטרמינולוגיה 'א.נשים בזנות בהווה ובעבר' לתיאור א.נשים בזנות פעילה לפני תקופת הקורונה ובמהלכה, וא.נשים שלא היו בזנות פעילה לפני תקופת הקורונה.

לדוח שני חלקים מרכזיים: החלק הראשון יתאר את ההקשר הישראלי בתקופת המחקר, יסקור ספרות רלוונטית ויתאר את שיטת המחקר; בחלקו השני יוצגו ממצאי המחקר המבוססים על ניתוח ראיונות עם א.נשים בזנות, המלצות לפרקטיקה, ולהמשך המחקר.

ההקשר הישראלי

ב- 30 בינואר 2020 הכריז ארגון הבריאות העולמי על "מצב חירום" בינלאומי בעקבות התפרצות מגפת הקורונה (COVID – 19) בוואהאן, סין. ב- 11 במרץ, כאשר הנגיף התפשט במהירות ברחבי תבל, הכריז הארגון על הקורונה כמגפה עולמית. דרך ההתמודדות המרכזית שהופעלה ברחבי העולם הייתה ריחוק חברתי, שברוב המדינות התבטא (כשאחוזי התחלואה היו גבוהים) בסגר שמטרתו לצמצם את התפשטות הנגיף. בישראל, הסגר הראשון נמשך למעלה מחודשיים בין חודש מרץ למאי. במהלך הסגר החיים היומיים השגרתיים נעצרו, תקופה שכונתה 'הגל הראשון'. המגפה המשיכה להתפשט בעולם ובישראל וה'גל השני' החל ב- 17 ביולי, אז ממשלת ישראל אישרה שורה של הגבלות חדשות אבל נמנעה מכניסה לסגר נוסף. חודשיים לאחר מכן ישראל נכנסה לסגר שני שנמשך מאמצע חודש ספטמבר עד אמצע חודש אוקטובר. אחרי הסגר השני ניתנו הקלות ראשונות ונעשה ניסיון ליישם אסטרטגיית יציאה מהסגר בשלבים. בסוף דצמבר 2020 נכנסה ישראל לסגר שלישי שנמשך עד תחילת פברואר ומבצע חיסונים ארצי החל.

מגפת הקורונה הציבה אתגרים בריאותיים, כלכליים, וחברתיים עבור כלל הציבור, ובפרט עבור אוכלוסיות הנמצאות בשוליים החברתיים, כגון אנשים בזנות/תעשיית המין להם נכונות אתגרים מורכבים עוד יותר. בנוסף, במהלך שנת 2020, שנת הקורונה (הראשונה), התרחשו שינויים חוקיים משמעותיים בנושא זנות בישראל. ביולי 2020 נכנס לתוקף חוק איסור צריכת זנות שמשמעותו היא שאדם הצורך זנות או מנסה לצרוך זנות עובר עבירה מינהלית וצפוי לקנסות. עבירה חדשה זו התווספה לאיסורים נוספים הכוללים עבירות פליליות שונות בחוק העונשין: צריכת זנות מקטין, סרסרות, פרסום שירותי זנות, והחזקת מקום לשם זנות. לאלו מצטרפת גם סגירת מועדוני החשפנות שיצאה לפועל תקופה קצרה לפני פרוץ משבר הקורונה.

כחלק מהליכי חקיקת החוק לאיסור צריכת זנות התקבלה החלטת ממשלה (4462 מיום 13.01.2019) ליישום המלצות הצוות הבין משרדי לצמצום צריכת זנות. במסגרת זו, משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים הציע סל מענים גמיש לנשים, גברים וטרנס* או אנשים ללא זיהוי מגדרי שנמצאים בתהליכי שיקום מתקדמים ובני למעלה מ-18 (חוזר מנכ"ל¹, 25.06.2020). הסיוע הניתן בסל הוא החזר הוצאות בשווי היכול להגיע עד 10,000 ש"ח בשנה ללא השתתפות עצמית. הסל מעניק סיוע בתחומי בריאות, דיור, שיקום מקצועי, סיוע בטיפול בחובות ועוד.

דוח הביניים השני עוסק בנקודת המבט של אנשים בזנות בהווה ובעבר בכול הנוגע להיעזרות בארגוני סיוע בתקופת מגפת הקורונה ובמהלכה, כהמשך לדוח הראשון שעסק בנקודת המבט של ארגוני הסיוע. הדוח הראשון מיפה את השירותים הקיימים בישראל מבחינה גאוגרפית, תוך התייחסות למאפייני

¹https://www.gov.il/BlobFolder/policy/molasa-executive-circulars-004-2020/he/CEOInstructions_ceo-2020-004.pdf

הארגונים ובכללם שייכות ארגונית, אוכלוסיית יעד והיקף וסוג הסיוע הניתן. ממצאי הדוח חשפו חסרים משמעותיים בתחום הסיוע לאוכלוסיות בזנות מבחינת מענים בפריפריה הגאוגרפית והחברתית של ישראל, כמו גם בירושלים ובשטחי יהודה ושומרון, לצד הצורך בפיתוח והרחבת מענים לאוכלוסיות מגוונות המעורבות בזנות (גברים וצעירים, קהילות טרנס*, א.נשים מהמגזר הערבי, א.נשים חסרי מעמד וא.נשים המגדירים עצמם כעובדי מין).

כפי שעלה מהדוח הראשון, ארגוני הסיוע דיווחו כי עם פרוץ המשבר א.נשים בזנות בהווה או בעבר_התמודדו עם פגיעה כלכלית קשה, והחמרה בתנאי החיים בעוני, בהיבטים נפשיים כגון הצפה רגשית, פגיעה עצמית, תסמינים פוסט טראומטיים ובדידות, כמו גם בעבודה בזנות בתנאים המסכנים את בריאותם או במתן שירותי מין בתמורה למגורים ואוכל. ככל שהמשבר הבריאותי, הכלכלי והחברתי הלך והעמיק, צורכיהם של א.נשים בזנות החריפו. המשבר השפיע באופן ישיר על עבודת ארגוני הסיוע ותואר כי הארגונים הוצפו בכמות פניות רבה. המצב החדש דרש מהארגונים להיענות לאתגרים ולקשיים החדשים בדרכים שונות: המערך הטיפולי השתנה ונעשה מעבר לשימוש באפיקים מקוונים, ודגש רב ניתן על אספקת צרכים חומריים מידיים, גיוס תרומות, הנגשת מידע וטשטוש גבולות מקצועיים. הדוח לימד כי משבר הקורונה חשף את יתרונותיהם של מערכים ארגוניים גמישים אשר הצליחו להתגייס לשמור על תמיכה ישירה באוכלוסייה המסתייעת כמו גם ליצור שיתופי פעולה בין-ארגוניים. לצד אלו עלה כי משבר הקורונה האיר והעצים ליקויים קיימים, במיוחד בעבודה השוטפת עם ארגונים ממשלתיים ומדינתיים, כגון הזנחה תקציבית, העדר סיוע חירומי וקושי ביצירת מענים התואמים את צרכי האוכלוסייה המסתייעת.

הדוח הנוכחי מתמקד בנקודת המבט של א.נשים בזנות בהווה או בעבר ומבקש לענות על השאלה: **כיצד משבר הקורונה שינה או עיצב לאורך זמן את הצרכים של א.נשים בזנות והיעזרותם בארגוני סיוע ואנשי מקצוע? שאלה זו טומנת בחובה מספר שאלות משנה:**

- א. מהן השפעות משבר הקורונה על מצבם וצורכיהם של א.נשים בזנות (נפשית, בריאותית, חברתית, כלכלית, תעסוקתית וכו')?
- ב. כיצד השפיע משבר הקורונה על תפיסתם של א.נשים בזנות את מקום הזנות בחייהם?
- ג. מהם אופני הסיוע בהם נעשה שימוש על ידי א.נשים בזנות בתקופת משבר הסיוע? עד כמה ובאיזה אופן היו שונים מהתקופה שקדמה למשבר? ועד כמה היו אפקטיביים?

סקירת הספרות

הסקירה תעסוק בשני נושאים מרכזיים: צורכיהם של אנשים בזנות במהלך מגפת הקורונה, ופנייה לעזרה וחוויות ההיעזרות בתקופה זו. עם פרוץ מגפת הקורונה ובמהלכה יצאה קריאה לפעולה על ידי ארגוני שטח של עובדי.ות מין, חוקרים.ות מובילים בתחום, ארגון הבריאות העולמי וארגוני סיוע במדינות שונות ברחבי העולם (ארה"ב, אפריקה, הודו, אסיה ואירופה). גורמים אלו קראו לפעול להענקת סיוע חירום לאנשים בזנות ובתעשיית המין, בשל ההשלכות הקיצוניות של המשבר בתחומי תעסוקה והכנסה, בריאות, דיור, בידוד חברתי וסטיגמה (Bromfield, Panichelli, & Capous-Desyllas, 2021; Callander et al., 2020; Lam, 2020; Kimani et al., 2020). שינויים באופני התעסוקה בזנות/תעשיית המין בעקבות תקנות הסגר, הריחוק החברתי והסגירה של מרחבים ציבוריים תועדו, לדוגמה, בניירובי, קניה (Kimani et al., 2020) ובאו לידי ביטוי במעבר הזנות למרחב המקוון (בעיקר בקרב האוכלוסייה הצעירה), ובפגישות בתוך בתי האנשים בזנות או בבתי הלקוחות. אתגרים חדשים הנוגעים בפרטיות, חשיפה ופגיעות לאלימות התעוררו, כגון שכנים שחשופים לזנות שעברה לבתים הפרטיים, חשיפת אנשים בזנות לאלימות פיזית ומינית או הפרת הסכם בנוגע לתשלום. לעיתים אנשים בזנות נאלצו להישאר בבתי הלקוחות אחרי תחילת שעת העוצר לשעות מרובות או לילות שלמים. דבר זה גרר ניסיון מצד הלקוח להתמקח על התשלום עבור המין ולהפחית ממנו דמי לינה, הוצאות על מזון וכדומה. אלו גררו ויכוחים, אי הסכמות, ולעיתים מריבות שהסלימו לאלימות.

באירלנד (Experiences, 2020) דווח כי אתגרים מוכרים שעמדו בפני נשים בזנות טרם מגפת הקורונה (לדוגמה: לחץ כלכלי כבד, רמות גבוהות של בידוד וחשיפה לפגיעה ואלימות) הוחמרו עוד יותר עם פרוץ המגפה ובמהלכה. אובדן ההכנסה, אי-קבלת סיוע מהמדינה ואובדן רשתות התמיכה נכרכו כחלק ממעגל קסמים של פגיעות (SWAN; ICRSE, 2020) ואנשים בזנות/תעשיית המין חשו שהם מודרים מתמיכה שניתנה על ידי המדינה לנפגעים מהמצב, כתוצאה מהסטיגמה וממיקומם בשוליים החברתיים. אי פניה לסיוע שניתן נבעה מחשש מפני חשיפה ומהצורך להוכיח עיסוק בזנות על מנת לקבל סיוע. אתגר מרכזי שעלה במחקר האירי הוא הפגיעה בתחום הדיור: אלו ללא הכנסה מזנות התקשו לשלם שכ"ד; אנשים בזנות ללא מעמד קבע במדינה, או מי ששכרו דירה שבה עבדו, או שגרו בדירות ליווי שנסגרו, היו חשופים לאובדן קורת הגג ולניצול של בעלי הדירות שהציעו להן לשלם את שכ"ד באמצעות שירותי מין. בנוסף למצוקות הללו, סגירת מקומות עבודה או הפסקה/יציאה לחל"ת הגבירו את החשש של מי שהפסיקו לעסוק בזנות והחלו לעבוד בשוק החופשי בסמוך לפרוץ המגפה, כי יאלצו לחזור לזנות ללא חלופות אחרות (Breslin, 2020).

פניה של אנשים בזנות לעזרה, ובפרט אל שירותי הבריאות, מצריכה חשיפה של עצם העיסוק בזנות. הסתרת העיסוק מהצוות הרפואי עלולה להוביל לתוצאות בריאותיות שליליות, מניעה של קבלת טיפול מותאם או הפניה לבדיקות הנדרשות. בנוסף, ההסתרה גוררת בדידות והפגמת הסטיגמה

השלילית המשוּיכת לזנות (Ryan & McGarry, 2021). פנייה לשירותי הבריאות בזמן משבר הקורונה התבררה כאתגר גדול אף יותר ובסקר (SWAN; ICRSE, 2020) שנערך בקרב 17 ארגוני עובד/ות מין מ-13 מדינות באירופה ומרכז אסיה נמצא כי ברוב המדינות, לא נשים בזנות ובתעשיית המין הייתה גישה מוגבלת לשירותים רפואיים בתחומים של בדיקות למחלות מין, לקבלת טיפול רפואי ותרופתי (ל HIV לדוגמה), נגישות להפלות, ולסיוע בסוגיות בתכנון משפחה. במחקר שנערך בניירובי, קניה (Gichuna et al., 2020) בהשתתפות 117 עובדות מין צרכניות שירות של ארגון סיוע, נמצא כי לצד השלכות המגפה על מצבן הכלכלי והעדר מקור הכנסה, הגישה שלהן לשירותי בריאות מרכזיים הייתה מוגבלת וערערה את רווחתן בשלושה תחומים מרכזיים: צמצום הגישה למוצרים המסייעים לשמירת הבריאות המינית (אמצעי מניעה, והפלות בהשגחה רפואית לדוגמה); הגברת הסיכון להידבקות ב HIV ומחלות מין נוספות בשל חסמים לקבלת טיפול; והחשש מאפליה וסטיגמה כלפי נשים בזנות שמגיעות לקבל עזרה שלא במרפאה המכוונת לכך. החוקרים. ות טענו כי פתרון הסוגיות הללו יעשה רק ע"י מענה המשלב בין הצרכים הבריאותיים והחומריים.

בכול הנוגע להיעזרות של א.נשים בזנות, עוד טרם פרוץ המגפה, נראה כי עיקר המחקר מתמקד במערכת הבריאות ובחסמים לפנייה לעזרה אל שירותי בריאות וקבלת טיפול (Brookfield, Dean,) (Forrest, Jones, & Fitzgerald, 2020; Munawarah, Satriyandari, & Astuti, 2020). לצד זאת, ישנה ספרות מעטה (Cordisco Tsai, Lim, Nhand, & Namy, 2021; Wilson, 2019) העוסקת בהיעזרות בארגוני סיוע שאינם במערכת הבריאות או כאלו המשלבים מספר מענים. ספרות זו עסקה לדוגמה במחקרי הערכה הנוגעים לתוכניות יציאה מזנות (Preble, Praetorius, & Cimino, 2016). כלומר, היעזרות של א.נשים בזנות לרוב מוצגת מתוך הפרספקטיבה של שירותי הבריאות והיא חסרה התבוננות על אודות פניה לעזרה מארגוני סיוע נוספים והתבוננות רחבה יותר על סוגיות נוספות בחייהם של א.נשים בזנות. אם כך, למחקר שלפנינו יש תרומה חשובה וכפולה במיקודו באופני ההיעזרות של א.נשים בזנות בארגוני סיוע המעניקים מענים מגוונים ולא רק בתחום הבריאות, כמו גם בתיאור אופני הסיוע והיעזרות בתקופת משבר הקורונה.

שיטת המחקר

המחקר התבסס על ראיונות חצי מובנים עם 20 אנשים שהיו בזנות בתקופת הקורונה ו/או בתקופה שקדמה לה. הראיונות נערכו במהלך שתי תקופות מרכזיות: מאי עד יולי ואוקטובר עד דצמבר בשנת 2020. משך הראיונות עמד בממוצע על שעה ורבע. למשתתפות הוצעו אפשרויות שונות לקיום הריאיון (זום, טלפון או פנים אל פנים) בהתאם להנחיות הקורונה באותה תקופה. שבעה ראיונות נערכו באמצעות תוכנת זום, תשעה באמצעות הטלפון, וארבעה נערכו פנים אל פנים במשרדי ארגוני סיוע לאנשים בזנות. חמש עשרה משתתפות אותרו באמצעות נשות מקצוע בארגוני סיוע לאנשים בזנות ואילו חמש משתתפות אותרו בעזרת מכרים של צוות המחקר שאינם מארגוני הסיוע או שלצוות הייתה עימם הכרות קודמת.

נעשה מאמץ לכלול מגוון של אנשים בזנות, ובעיקר משתתפים גברים, משתתפות מהמגזר הערבי, משתתפות ים טראנס*, משתתפות צעירות (18-25), וכאלו המתגוררים בפריפריה ומחוץ ליישובי המרכז. לשם כך נעשו מספר מהלכי איתור וגיוס נוספים: פורסמה מודעה בדפי פייסבוק רלוונטיים, נוצר קשר עם נשות מקצוע מארגוני סיוע ועזרה לאנשים בזנות ואנשי מקצוע המזוהים עם הקהילה הלהטב"קית, וגם עם נשות מקצוע מארגוני סיוע בערים מחוץ למרכז הארץ. נעשתה גם פניה ישירה לארגוני שטח של אנשים בתעשיית המין. למרות המאמצים הרבים, הגיעו מספר מועט של משתתפות ממקורות אלו, והמדגם הסופי לא היה מגוון במאפייניו כפי שרצינו. משתתפות המחקר קיבלו שובר דיגיטלי בסך 100 ש"ח כהוקרה והערכה על הזמן שהשקיעו בהשתתפות בריאיון.

הראיונות נערכו על ידי חברות צוות המחקר (נור שמעי ויעלה להב-רז) והונחו על ידי מדריך ראיון (ראי נספח מספר 1) שעסק בהשפעת משבר הקורונה על צרכיהם של אנשים בזנות, ההיעזרות בארגוני הסיוע ותפיסותיהם בנוגע לזנות. קבצי השמע של הקלטות הראיונות תומללו במלואם. על מנת לשמור על הפרטיות והאנונימיות של המשתתפות לא נעשה שימוש בקובץ הווידאו של הראיונות שנערכו בזום. כמו כן, כל הפרטים המזהים שונו עוד בתמלול וכל השמות המוזכרים בהמשך הדוח הינם שמות בדויים שנבחרו לרוב על ידי משתתפות המחקר. המחקר אושר על ידי ועדת האתיקה של אוניברסיטת תל אביב. המשתתפות נתנו הסכמתן להשתתף במחקר באמצעות חתימה על טופס הסכמה מקוון, ומי שביקשה להישאר אנונימית חתמה בראשי תיבות או בשם בדוי. הנתונים נותחו בשיטת ניתוח תוכן שהתמקדה בסוגיות המרכזיות המשותפות שעלו מצד המשתתפות ביחס לנושאים שנידונו במדריך הריאיון, בהתבסס על שאלת המחקר.

המדגם

עשרים משתתפות לקחו חלק בראיונות; הנתונים הדמוגרפיים המרכזיים שלהן מוצגים בלוח מס' 1. כל המשתתפות עסקו בזנות בצורות שונות (אתרי אינטרנט, רחוב, דירות מסאז', חשפנות ומועדונים, דירות ליווי). ממוצע גיל הכניסה שלהן לזנות היה 20, ומשך הזמן שעסקו בזנות נע ממספר שנים בודדות ועד

מעל 20 שנה. חלק מהשתתפות תארו כי לצד הזנות עסקו לפרקים בעבודות בשוק החופשי וחלקן ציינו כי עסקו בזנות לסירוגין למשך מספר שנים, הפסיקו ושוב חזרו. חמש משתתפות שיתפו כי עסקו בזנות בפרוץ המגפה או בהמשכה. רוב (17) המשתתפות נמצאו בקשר עם ארגוני סיוע עוד טרם פרוץ משבר הקורונה, שלוש משתתפות לא נמצאו בקשר עם ארגוני הסיוע או שהיו בקשר כזה בעבר הרחוק (שתי משתתפות פנו לקבלת סיוע באופן פרטי). חלק גדול (14) מהמשתתפות הועסקו בזמן הריאיון כשכירות ועובדות בשוק החופשי במגוון משרות (שירות לקוחות, הדרכה וטיפול ובתחומי הפנאי והתרבות לדוגמה), חמש מתוכן שלבו גם עבודה כעצמאיות בעסק קטן; שש משתתפות לא עבדו בזמן הריאיון אלא למדו או התנדבו בפעילות חברתית.

לוח 1: פרטים דמוגרפיים מרואיינות המחקר (N = 20)

%		N		%		N	
				מגורים		זהות מגדר	
65	13	לבד	80	16	אישה סיסג'נדרית		
15	3	בן זוג/בעל	15	3	טרנס * M2F		
10	2	עם ההורים	5	1	טרנס * F2M		
10	2	שותפות					
				מקום מגורים		סטטוס זוגי	
75	15	מרכז הארץ	80	16	רווקה		
20	4	צפון	15	3	גרשה		
5	1	דרום	5	1	נשואה		
				קצבאות בטל"א		ילדים	
80	16	נכות	35	7	כן		
5	1	מזונות	65	13	לא		
15	3	ללא					
				טווח			
				ממוצע			
				34	22-50	גיל	

ממצאים

שאלת המחקר המרכזית שעומדת במרכז הדוח הינה: **כיצד משבר הקורונה שינה או עיצב לאורך זמן את הצרכים של א.נשים בזנות והיעזרותם בארגוני סיוע ואנשי מקצוע?** שאלה זו טומנת בחובה מספר שאלות משנה:

א. מהן השפעות משבר הקורונה על מצבם וצורכיהם של א.נשים בזנות (נפשית, בריאותית, חברתית כלכלית, תעסוקתית וכו')?

ב. כיצד השפיע משבר הקורונה על תפיסתם של א.נשים בזנות את מקום הזנות בחייהם?

ג. מהם אופני הסיוע בהם נעשה שימוש על ידי א.נשים בזנות בתקופת משבר הסיוע? עד כמה ובאיזה אופן היו שונים מהתקופה שקדמה למשבר? ועד כמה היו אפקטיביים?

פרק הממצאים יחולק לארבעה חלקים: (1) צורכיהן של א.נשים בזנות במהלך תקופת משבר הקורונה, (2) תפיסותיהן של א.נשים בזנות בנוגע לזנות במהלך תקופת משבר הקורונה, (3) אופני היעזרות וחסימים בסיוע של א.נשים בזנות בתקופת משבר הקורונה, (4) הצעות למענים של משתתפות המחקר.

א. צורכיהן של א.נשים בזנות (או שהיו בעבר בזנות) במהלך תקופת משבר הקורונה

"מה אני צריכה עכשיו? עזרה נפשית עזרה כלכלית, שני הדברים" (ירדן)

התמה הראשונה עוסקת במגוון צורכיהם של משתתפות המחקר עם פרוץ המגפה ובהמשכה. ממצאי המחקר מלמדים כי במהלך משבר הקורונה א.נשים בזנות התמודדו עם מגוון רב של צרכים נפשיים, בריאותיים, חברתיים, כלכליים, ותעסוקתיים. צרכים אלו עמם מתמודדים א.נשים רבים בזנות כשגרה, החרפו והעמיקו ביתר שאת מפרוץ המשבר ובמהלכו. ראשית, נעמוד על ההקשר הכלכלי הייחודי של המשתתפות בתחילת משבר הקורונה, ונסקור את הצרכים שתוארו על ידיהן והאופנים בהם באו לידי ביטוי במהלך המשבר. לאחר מכן נציג את תפיסתן של משתתפות המחקר בנוגע לשילוב המתקיים בין הצרכים השונים.

ברקע הדיון בצורכיהן של א.נשים בזנות בהווה או בעבר יש להתייחס למצבן הכלכלי בראשית משבר הקורונה. מן הממצאים עולה כי המשאבים הכלכליים שעמדו לרשותן היו מצומצמים, וזאת ממספר סיבות: צמצום הכנסות מעבודה בזנות עקב משבר הקורונה ותקנות הסגר והריחוק החברתי, כמו גם ההשלכות של סגירת המועדונים וחוק איסור צריכת זנות; משתתפות רבות שיתפו כי הן נשענות על מקור הכנסה יחיד – גמלת נכות, שאינו מספיק לקיום מכבד שעונה על כל ההוצאות הנדרשות; משתתפות המשלבות תעסוקה בשוק החופשי לצד גמלת נכות הוצאו לחל"ת, או ששעות עבודתן צומצמו; כמו כן, חוסר בחסכונות כספיים זמינים לשעת משבר, העדר של תמיכה משפחתית ('גב כלכלי') והתמודדות עם חובות כלכליים עוד טרם פרוץ המגפה. לצד זה, המשאבים הרגשיים שעמדו לרשותן היו גם הם מצומצמים מכיוון שהתמודדו עם סטיגמה, בושה והסתרה בכל הנוגע למעורבות בזנות, וחלקן

התמודדו עם פוסט טראומה, חרדה או דיכאון, לצד אבחנות נפשיות נוספות ועם ההשלכות של אלו על חיי היום יום. אם כך, נקודת הפתיחה שעמה החלו המרואיינות את משבר הקורונה מבחינת משאבים חומריים ורגשיים הייתה מצומצמת ומאתגרת, ובהמשכו הוסיפו ותיארו התמודדות עם צרכים וקשיים בולטים במספר תחומים:

קשיים וצרכים **כלכליים** התבטאו במיעוט בהכנסות או בחסכונות אל מול ריבוי הצרכים והוצאות בתקופת משבר הקורונה, כמו גם הצורך לתשלום חובות. הדבר הוביל לעיתים להעדר ביטחון תזונתי. **ביטחון תזונתי** – צורך באוכל, סיוע בקניית מזון, קבלת מוצרי מזון או אוכל מוכן במצב חרום – היה דומיננטי לכל אורך שגרת משבר הקורונה:

הרבה פעמים הייתי רעבה אני משתדלת לנסות לשמור דברים בתיק לפעמים, ביום חמישי אני זוכרת אם הולכים לשוק אז אפשר לקבל מלא אוכל בחינם. (נויה, 22)

נגיד אפילו היום, היום שאנחנו כן יכולות לצאת מהבית, יכולות לבוא לפה [לארגון הסיוע] לאכול בכל יום, ויש מלא כאלה שבאות גם. שאם הם בבית כאילו אז היא [מנהלת הארגון] גם מצליחה לארגן חבילות הביתה בקופסאות כזה שזה מאוד מאוד משמעותי להרבה מאוד נשים. (מאיה, 40)

בנוסף, מרואיינות ציינו קשיים **במיצוי זכויות** בתחומי דיור, חובות ופנייה למערכות בירוקרטיות ממסדיות:

את יודעת מה הכי מלחיץ בכל המצב הזה? שנסגרים כל הרשויות ביטוח לאומי פתאום אין לך עם מי לדבר את צריכה לקבל איזה זה יש לך חוב יש לך משהו נתקעת עם זה, אין תמותי את בבית את לא יודעת מה קורה עכשיו אין לך מי יענה לך, אין לך. את צריכה לקבל עכשיו סתם דוגמא סיוע בשכר דירה וזה נתקע באמצע תום ההליכים איפה מי יטפל בך עכשיו? לכי תשלמי את זה. (סיוון, 27)

בתחום ה**דיור** התייחסו המרואיינות לקושי בתשלום שכר דירה, בעיות עם קבלת סיוע בשכ"ד ממשרד השיכון, קושי בעמידה בתשלומים השוטפים וחוסר בדיור עד כדי מגורים ברחוב. משתתפות רבות תארו קושי בתשלום הסדיר של שכ"ד והתשלומים השוטפים, וחלקן תארו קשיים בירוקרטיים בקבלת הסיוע בשכ"ד. אחת המשתתפות תיארה כיצד הופסק הסיוע בשכ"ד שהיא מקבלת דרך משרד השיכון במהלך חודשי המגפה. זכאותה הופסקה באופן מיידי ללא כל הודעה מראש בגלל תסבוכת משפחתית בירוקרטית מלפני מספר שנים בנושא דיור ציבורי (שעד עצם כתיבת הדוח לא הגיעה לפתרונה אלא רק החרפה):

² כל השמות שמופיעים בדוח הינם שמות בדויים וכל פרט שיכול לזהות אותם או את הארגונים שונן. לצד כל ציטוט יופיע השם וגיל המשתתפת בסוגריים.

אני אומרת להם [לחברה המשכנת³ שאחראית על הסיוע בשכ"ד] 'אבל קורונה אתם לא אמורים לדאוג לאנשים?', קורונה למה דווקא עכשיו בקורונה הפסיקו לי את הסיוע? למה דווקא בקורונה? אני אומרת להם 'אין מקום שאני אשן בו כרגע, מצדי קחו אותי למלונית קורונה אין לי בית' אבל אין להם דרך לעזור לי, אין להם דרך לעזור לי כי אני לא חולת קורונה. אין להם לב. אין להם דרך לעזור לי. אין להם. (ברזיל, 32)

משתתפת אחרת תארה כי בגלל שלא הייתה אפשרות לנסוע בצורה חופשית עקב תקנות הסגר, נמנע ממנה להגיע לחתום על חוזה שכירות חדש ולכן לא קיבלה את הסיוע בשכ"ד שהיא זכאית לו; היא התלבטה האם להגיש בקשה לקבלת הכסף מכיוון שחששה מהבירוקרטיה הצפויה לה:

בתקופות של הקורונה אני פספסתי את הסיוע בשכ"ד, והפסדתי הרבה כסף. בדיוק בגלל שאי אפשר היה לצאת, וכן לצאת, ולא לצאת, ובסופו של דבר לא יצאתי חוץ מהעבודה לשום מקום ולא יכולתי לעשות את זה באינטרנט. אני חותמת את השכירות שלי בת"א כי הבעל בית שלי הוא איש מבוגר, לא יכול לנסוע לפה [עיר אחרת], אז אני נוסעת וחותרת בת"א. ועד שנסעתי לת"א בגלל כל הסגרים, ועד שחתמתי, חתמתי ב-delay, והגשתי ויצא שפספסתי כמה חודשים של 'עמידר', שהייתי צריכה לקבל סיוע. (אליזבת, 28)

קשיים **תעסוקתיים** נבעו מהפסקת עבודה עקב סגירת מקומות תעסוקה, הוצאה לחל"ת, צמצום שעות עבודה וקשיים בהפעלת עסק עצמאי.

לצד צרכים כלכליים, תעסוקתיים וקושי בירוקרטי, גם **צרכים רגשיים ונפשיים** גברו והקצינו ובאו לידי ביטוי בתחושות פחד, בכי ללא הפסקה, תחושה של הלם, ורצון להתאבד. תחושות אלו תוארו בקרב המשתתפות בעיקר בהתייחס לפרוץ המגפה ולתקופת הסגר הראשונה. חלקן מהמשתתפות תארו החמרה של קושי נפשי קיים כמו דיכאון, חרדה או פוסט-טראומה:

הדיכאון מחמיר, הדיכאון ממש ממש מחמיר, פשוט, חברות שלי ששורדות כאילו, ולא גרות עם שותפה או משהו, ונועלים בן אדם שהוא גם ככה האיזון הכימי במוח שלו בקושי מתמודד עם הדבר הזה שהוא 'חיים'. ופה יוצא שהן לא מתקשרות עם אף אחד במשך תקופה מאוד ארוכה [...] ואז בסגר הראשון באמת ישבנו בבתים, לא באנו גם לפה [לארגון הסיוע] והכל היה סגור. זאת הייתה מכה קשה, מאוד, ההשלכות של הסגר הראשון אני אישית אכלתי את זה חודשיים. באיזה מובן? כאילו הדיכאון התדרדר, הכל, הכל. (מאיה, 40)

³ חברה משכנת היא חברה מטעם משרד הבינוי והשיכון שאחראית על מימוש הסיוע בשכ"ד לזכאים, עמידר לדומה.

אני התקשרתי לקופת חולים ואמרתי שאני נמצאת במצוקה נפשית ואני צריכה עזרה. וישר קיבלתי כדורים פסיכיאטריים, ציפרלקס אני חושבת. קיבלתי מיד מרשם, ישר כאילו. והרבה בנות אחרות גם... אולי הייתה עלייה יותר חדה בצריכת סמים בתקופה הזאת. ולעשן ירוק או לקחת חומרים של סמים אני חושבת. (מיכאלה, 36)

קושי רגשי בולט במיוחד היה **תחושת הבדידות** והחרדה מהבדידות שתוארו על ידי משתתפות רבות: הבידוד, הוא נורא קשה לנו, אני פחדתי לאורך כל התקופה שיבודדו, שיכניסו אותי לבידוד, לא בקטע כזה של תהייה לי קורונה, לא פחדתי מהקורונה פחדתי שיכניסו אותי לבידוד ואני אגמור באשפוז, ואני לא מתאשפזת, אני כאילו לא מהמתאשפזות בכלל [...] [בתקשורת] הראו חולה קורונה יושב מבודד לא יכול לדבר עם אף אחד. אני פחדתי שאני ארד מהפסים, שזה מה שיקרה לא הקורונה שתעשה לי... זה משהו שאפשר להתמודד איתו באיזושהי צורה... או פשוט למות, פחדתי שכאילו שאני אגיע לאשפוז פסיכיאטרי אחרי כזה דבר, זה מה שהפחיד אותי בעניין הקורונה ולהדביק את [מנהלת ארגון סיוע] שהיא בקבוצת סיכון. (מאיה, 40)

המשתתפות חוו את הבדידות בצורות שונות. אחת ממשתתפות המחקר שבמהלך מגפת הקורונה חיה לתקופות ברחוב, מתארת את חווית הבדידות שחוותה בתקופות הסגר כאשר הרחובות היו ריקים מאדם כ'סוג של טראומה' עמה תצטרך להתמודד בעתיד:

כל דקה שהייתי שם [ברחוב] זה היה מאוד מאוד קיצוני פשוט להיות כל כך הרבה שעות ואין אנשים בכלל אני הייתי מתפללת לאלוהים שרק יעברו אנשים כאילו זה מאוד קיצוני כמו סוג של טראומה נראה לי כאילו, עכשיו יש כל כך הרבה שאני לא יכולה להתייחס אליהם פשוט צריכה להתעלם מהכול אולי יום אחד, זה תקופה מאוד קשה, זה רמה אחרת של בדידות זה רמה אחרת של רחוב שבתוך זה כאילו לא יודעת בהתחלה עם הקורונה היה תחושה שהעולם מתפרק ואי אפשר לדעת והכול כאילו מטורף וכן כמו סרט אימה כזה כן [...] זה מזעזע.. אני באמת חושבת שבלי המפגשים האלה [עם לקוחות] אני לא יודעת אם הייתי שורדת זה באמת משהו שאת באמת לבד וכאילו. (נויה, 22)

בתחום ה**טיפול והסיוע**, משתתפות המחקר העלו מגוון צרכים וקשיים שהתעצמו בתקופת משבר הקורונה. נראה כי צרכים אלו היו קשורים בעיקר לשינוי דפוסי הפעולה של מסגרות הסיוע (אלו המיועדות לאנשים בזנות, וגופי סיוע אחרים) בשל המשבר. משתתפות המחקר ציינו את השינויים הבאים: סגירת ארגוני הסיוע לאנשים בזנות בתחילת המשבר, הפסקה או שינוי בקבלת טיפול נפשי,

הפסקה או סגירה של פעילות חברתית/טיפולית בארגונים שונים, אי יכולת להשתתף בפעילות פנאי עקב ההנחיות, ופגיעה ברצף הטיפול. הדוגמה הבאה ממחישה את הקושי לשמור על תהליך טיפולי רציף:

מאז שזה התחיל ההפסקה מהעולם הזה, להתחיל לנהל חיים נורמאליים זה היה מאוד קשה, מאוד מאוד מאוד קשה וזה רצוף בהרבה דיכאונות וחרדות ומצבים נפשיים בואי נגיד לא לא לא טובים ואז באמת, את יודעת, את עולה כמה מדרגות ואת משתקמת אז פתאום פאחח הקורונה הזאתי הגיעה ואז את לא מוצאת את עצמך בשום מקום, כאילו את לא יכולה ללכת טיפולים את לא יכולה להרשות לעצמך רגע לצאת מהבית לקנות תרופות כל מיני דברים. נגיד שלוש פעמים בשבוע שאני הולכת ל[ארגון הסיוע] אז גם זה נדחה ואת כלואה עם עצמך ועם המחשבות שלך וזה מחזיר אותך אחורה ולא יודעת, פשוט הרגשתי שאני אבודה עד שהצלחתי עוד פעם להתעלות על עצמי וזה היה ממש ממש קשה (סיוון, 27)

בתחום הבריאות תיארו המרואיינות פחד מפני הידבקות בנגיף הקורונה, טיפולי שיניים בעלות גבוהה, קושי בקבלת טיפול רפואי חירומי, ו/או טיפול רפואי שנמצא בסדר עדיפות משני למחלת הקורונה, התפרצות או החמרה של מצב בריאותי קיים (פיברומיאליגיה לדוגמה), וחוסר במענים רפואיים באזורי פרפריה ובנגישות לשירותי טיפול.

החלק הראשון בסקירת הצרכים תאר את ההקשר הכלכלי הייחודי של המשתתפות בתחילת משבר הקורונה וסקר את הצרכים שתוארו על ידיהן וביטויים במהלך המשבר. בחלק השני נציג את תפיסתן של משתתפות המחקר בנוגע לשילוב המתקיים בין הצרכים השונים.

ממצא מרכזי שעלה בניתוח בקרב רבות מהמשתתפות הוא היות הצרכים שלובים זה בזה. "זה הכול מהכול, זה מורכב מאוד" אמרה יסמין (35). משתתפות המחקר הדגישו את השילוב של הצרכים והקשיים הרגשיים, החומריים, הבריאותיים ואחרים זה בזה:

אני צריכה לעבור תהליך פסיכולוגי כדי שאני אוכל לעמוד על הרגליים ולמצוא עבודה, אני לא יכולה לעזוב את [העיר], זאת אומרת אני לא יכולה למצוא עבודה עד שאני לא אעזוב את הבית. זה די משולב, והבעיה הכלכלית, נכון, יש מענקים ויש עזרות מדי פעם, פה מעמותות כאלה ואחרות אבל זה לא משהו קבוע שאני יכולה להסתמך עליו. (ירדן, 49)

השילוב בין צרכים חומריים ורגשיים בא לידי ביטוי גם בתחום התעסוקה. אצל חלק מהמשתתפות היציאה לעבודה הייתה משמעותית הרבה יותר בכול הנוגע למימוש צרכים רגשיים וחברתיים מאשר ביחס להיבט הכלכלי:

בסגר הראשון לא עבדנו [בעסק], בסגר השני כן. כאילו הביאו לנו אישורים מהעבודה והכל בצורה יפה ומסודרת. עבדתי פחות שעות ופחות ימים אבל זה משהו שמאוד

החזיק אותי לא רק מבחינה כלכלית אלא בעיקר מבחינה נפשית. את יודעת שפתאום יש לי לאן לצאת ואני רואה אנשים, כאילו עבדנו בקפסולות אבל את רואה אנשים את רואה בני אדם. אני חושבת שאם הייתי נשאת בבית הייתי מתחרפנת. (ניקול, 32)

משתתפות רבות תארו את השילוב בין צרכים חומריים לרגשיים במונחים דרמטיים: 'משבר קיומי', 'חרדה כלכלית' שימוש באמירה כמו 'פחדתי מאוד מבחינת כסף' שחזרה על עצמה, והתייחסות לזיכרונות ילדות ונערות מחיים בעוני. בכך הציעו המשגה של "חרדה קיומית כלכלית", מחסור בכסף מייצר איום וחרדה קיומית. ליאור, בחור טרנסג'נדר, הבהיר מצב זה בתארו את 'הפע' שהוא ואחרות נושאות עימן:

יש איזה שהוא פצע שברגע שרק מתקרבים לאזור הכל נהייה רגיש וזה החרדה הכלכלית. כל מי שעבד בזנות, כל מי שעבד בזנות הגיע למצב שאין לו מה לאכול כמה ימים והפחד הזה גורם לנו שברגע שאנחנו מרגישים שאנחנו מתקרבים לשם אנחנו מהר מאוד נחזור לשם וזה משהו שמשותף לכל החברים בזנות שאני דיברתי איתם, ברגע שאנחנו מבינים שאנחנו מתקרבים למצב של אנחנו עוד הפעם במצוקה, במצוקה כלכלית כל כך גדולה שכבר אין לנו איך לאכול, מהר מאוד הזנות היא אופציה כי זה כסף מאוד מהיר, אני עכשיו מביא מישהו, עכשיו יש לי 200 שקל ביד. (ליאור, 26)

המשבר שפרץ והמשיך במגפת הקורונה הווה זרז להתעוררות 'הפע' מחדש והעיר חרדות ופחדים ממשים של ההתמודדות עם החוסר במשאבים חומריים. החרדה הקיומית הכלכלית באה לידי ביטוי באופנים שונים; לדוגמה, בדרך של אי שימוש בכסף למרות קיומו. נויה, צעירה שהתגוררה לפרקים ברחוב במהלך משבר הקורונה, סיפרה על הקושי להשתמש בכסף שיש לה עבור שכירות לדירור משלה:

אישרו לי ביטוח לאומי בזמן האחרון אז אני מחפשת דירה זה משהו שלא היה לי הרבה זמן, כאילו פתאום יש לי כסף, כאילו תמיד היה לי כסף, הכסף של הזנות [אבל] אני לא מסוגלת להשתמש בו. מאוד קשה לי להשתמש בו, אני לא מסוגלת לקנות לעצמי מים ברמה כזאת, יש לי מלא כסף, אני לא מבזבזת, כל כסף שנכנס לי אני מכניסה ישר לבנק ואני לא, אני לא מוציאה אותו אף פעם, אבל עכשיו שקיבלתי כסף אחר אולי אני יוכל להשתמש בו אז אני מחפשת דירה אז אם אני ימצא דירה ויצליח להיות בה, למרות שאני לא יודעת אם אני יצליח להיות בה, אבל אם כן אולי אני יוכל לצאת מהמצב הזה אבל אני לא מוצאת דירה בינתיים אז אני עדיין במצב הזה [ברחוב] עד שאני אמצא דירה. (נויה, 22)

תיאורה של נויה מלמד עד כמה החרדה הקיומית הכלכלית מורכבת. לכסף במקרה זה נלוו משמעויות רגשיות, צורך בידיעה ברורה כי יש הכנסה בטוחה, וסוגיות הנוגעות במגורים לבד, בתחושת מסוגלות עצמית ופיתוח עצמאות. החומרי והרגשי היו שלובים זה בזה.

נראה כי החרדה הכלכלית הקיומית מגלמת בתוכה סוגיה חשובה בנוגע ליכולת לדמיין את העתיד ולהצליח להחזיק בתקווה למרות ויחד עם מורכבות ומגוון הצרכים בתוך מצב משברי מתמשך. השילוב בין הצרכים החומריים לרגשיים, מצד אחד מייצר עומס, מורכבות וחרדה, ומצד שני יש בו כדי להעניק ביטחון ותחושת של תקווה לגבי העתיד:

אני תמיד מסבירה לאנשים בתור מי שמתמודדת עם פוסט טראומה מורכבת ובאה ממציאיות מאוד קשה של עוני בילדות שלה ש.. כמה חשובה הקצבה שאני מקבלת כל חודש. קצבת נכות שאני מקבלת מביטוח לאומי היא סכום שמספיק בדיוק לשם קורת גג מעל הראש אבל זה כבר שנתיים שאני ישנה טוב יותר בלילה ואני מתפקדת יותר טוב ביום יום ואני מצליחה לייצר יותר משאבים עבור עצמי נטו כי הוסרה מעלי הדאגה הקטנטנה הזאת שנקראת קורת הגג שמעל הראש שלי. העובדה שאני יודעת שלא משנה באיזה חודש אני, אני לא אצטרך לפחד מהחודש הבא ואני חושבת שמשבר הקורונה הוא היה הרבה סביב זה, סביב היום שאחרי מה אני עושה מחר, איך אני מתאושש מהמשבר הזה, אנשים לא יכלו לעבוד (אלה, 26)

לסיכום, ריבוי ומגוון הצרכים, לצד היותם שלובים זה בזה, מלמדים על ייחודיות ההתמודדות של אנשים בזנות בהווה ובעבר, ועל המורכבות הגדולה שניצבה בפניהם במאבק היומיומי בתוך משבר הקורונה. התמודדות זו כוללת גם את העיסוק או המחשבה על זנות בתקופת מגפת הקורונה. ממצאי הראיונות מלמדים כי משתתפות המחקר תופסות גם את הזנות באופן מורכב; הן רואות בזנות פתרון כלכלי מהיר שיכול לסייע במילוי צרכיהן הרבים והמורכבים, ועם זאת לפתרון זה יש מחיר. התמה השנייה עוסקת בנקודת מבטן על כך.

ב. תפיסותיהן של אנשים בזנות בהווה ובעבר בנוגע לזנות במהלך תקופת משבר הקורונה

“פתרון כלכלי מהיר שיש לו מחיר”

תפיסותיהן של אנשים בזנות בהווה ובעבר על אודות מקום הזנות בחייהן במהלך מגפת הקורונה יוצגו תוך הבחנה בין שתי קבוצות אלו. הממצאים ביחס לאנשים בזנות פעילה בתקופת הקורונה, כולל כאלו שחזרו לעסוק בזנות במהלך מגפת הקורונה, מתייחסים לאופנים בהם הזנות סייעה להן להתמודד בתקופת המשבר, ומאפייניה בתקופת הקורונה. הממצאים ביחס לאנשים שהפסיקו את הזנות, נמצאו בתהליך טיפולי ולא עסקו בזנות פעילה במהלך תקופת הקורונה, כולל מי שהפסיקו לעסוק בזנות עם פרוץ מגפת הקורונה, מתמקדים באפשרות החזרה לזנות בתקופת המשבר.

א.נשים בזנות פעילה בתקופת הקורונה

מי שעסקו בזנות או חזרו לזנות בתקופת הקורונה, תיארו אותה כמשאב דרכו ניתן לענות על צרכים חומריים ורגשיים בתקופה זו. המשתתפות תארו שלושה אופנים בהם הזנות שימשה אותן, בהתאם למידת השליטה שהייתה להן בשימוש במשאב זה בחייהן: שימוש מודע בזנות כמשאב אישי לסיפוק צרכים מגוונים, הזנות כמשאב במצב חירום, והזנות כמוצא ש'מתגלגלים' אליו בשל הנסיבות. המשתתפות שתיארו שימוש מודע ותדיר בזנות כמשאב התייחסו אליה כמבטאת תחושת שליטה. ניה (22) תיארה כיצד השתמשה כך בזנות לצרכיה השונים: "דווקא בקורונה זה [הזנות] משהו שמאוד מאוד החזיק אותי שהיה לי את זה שהיה לי את הדבר הזה". בתקופת משבר הקורונה הזנות אפשרה לה לחוש תחושת קרבה לאחרים, סייעה לה להירגע, והעניקה לה תחושת וודאות וכוח:

בשבילי הרבה פעמים זה [זנות] יכול להיות משהו שמרגיע אותי אם אני בקצה או אפילו אם קורה לי משהו רע זה יכול להיות משהו שמרגיע אותי וגם בגלל שבקורונה הגעתי לרמות [קיצון] נגיד בכל הסגרים, בהתחלה שהיה ממש סגור היה תקופה שהייתי בחוץ והרחוב היה כאילו ממש ממש שומם וזה מלא מלא בדידות כאילו ולי זה עושה טוב להיפגש עם מישהו גם אם לא בחוויה נעימה עדיין המגע והקרבה ובטח אם את מכירה את הבנאדם ויש סוג של קשר אז זה עושה טוב כאילו, זה מרגיש פחות לבד וגם מרגיש כמו כוח כזה תמיד אני מרגישה כאילו החיים שלי יכולים להיות הכי מפורקים ואין לי איפה להיות אבל הצלחתי לעשות מלא כסף וכאילו, לא יודעת זה עזר לי. (ניה), (22)

ניה ומרואיינות אחרות ראו בזנות כמענה על צרכים מרכזים בתקופת הקורונה – כלכליים, רגשיים, וחברתיים.

שימוש נוסף בזנות בתקופה זו שתיארו המשתתפות היה כמשאב חירום שניתן להשתמש בו בעת הצורך:

אני דוגמה חיה. אני לא הייתי [בזנות] וחזרתי בעקבות משבר הקורונה. אני בעלת עסק והעסק הזה היה צריך לתפקד ואיכשהו נאלצתי לעשות את זה בשביל לכסות את העסק. וכן, גם היו בנות אחרות שהן בעלות עסקים, שתיים שעושות לייזר שהן נאלצו לקבל לקוחות, כי אף אחד לא בא ללייזר. והן היו צריכות להתפרנס כי במקרה שלהן זה השכירות של הדירה שלהן, שבהן הן עובדות. בנות חזרו לשגרת ה[זנות], לחצו על הכפתור האדום הזה כמו שאני אומרת. אני תמיד אומרת שבנות לוחצות על כפתור אדום, זה המצוקה, הן עשו, עשו את זה. (מיכאלה, 36)

במקרים אלו השימוש בזנות לא היה שגור, אלא נעשה מתוך מצוקה כלכלית, בשעת חירום או צורך, כאסטרטגיית התמודדות מודעת. לבסוף תוארה החזרה לזנות גם כ"התגלגלות עניינים" עליה הייתה להן שליטה מעטה:

יש לי חברה מאוד קרובה שאני יודע שהיא הייתה נקייה [מסמים] יחסית הרבה זמן, כמעט שנה, בקורונה היא דווקא חזרה להשתמש כי לצאת מהבית היה נותן לה משמעות היא היתה עובדת במקום שהוא לא חיוני אז היא גם הייתה מכניסה פה ושם כסף עוד היתה יוצאת עוד הייתה הולכת, ועכשיו גם הקורונה וגם הסגר מוטטו אותה סופית גם כלכלית וגם היא חזרה להשתמש וכל חזרה לשימוש שוברת לך את האמון בעצמך וזה מה שקרה לה והיא כבר לא מאמינה בעצמה ודווקא אותה זה החזיר לזנות גם כי היא הייתה צריכה עוד סמים וזה דבר מוביל דבר. (ליאור, 26)

במצבים אלו השלכות הסגר, איבוד הפרנסה, וכתוצאה מכך הקושי הכלכלי נדמו ל'בנין קלפים' שהתרסק אט אט אל תוך חזרה לשימוש בסמים, לזנות ולהשלכותיהם על הביטחון העצמי ותחושת היכולת לפעול באופן אחר.

לצד תיאור שלוש האופנים בהם הזנות שימשה את המשתתפות במהלך המשבר, הן התייחסו גם למאפיינים הייחודיים של העיסוק בזנות בתקופה זו. משבר הקורונה עורר חששות שונים ואלו גררו שינוי באופנים בהם התקיימה הזנות. המשתתפות ביטאו פחד וחשש מפני הידבקות בנגיף הקורונה: "פחדתי [מהעניין הבריאותי] פחדתי להתקרב, למשל אם הציעו לי הייתי קצת מפחדת הייתי יכולה ללכת רק עם מישהו שאני מכירה וסומכת" (יסמין, 35). המרואיינות ביטאו גם חששות ושאלות בנוגע להפרת התקנות, מפגש עם המשטרה וקבלת קנסות על הימצאות במרחב הציבורי בניגוד להנחיות, דבר שעלול להוביל לצבירת חובות נוספים, מה שאכן קרה למספר משתתפות:

אני נלחצתי כאילו מה אני עושה, הנה יש לי מישהו שרוצה להיפגש איתי ואני אומרת אוקיי 'איך אני מגיעה לשם', אז אני מסתכנת, אולי אני אקבע תור לאיזה רופא ואגיד שהלכתי לרופא ואני יוכיח שאני אצל הרופא וחזרתי על הדרך? כי אם יעצרו אותי מה אני יגיד? (איב, 30)

בעקבות חששות אלו תארו המשתתפות כי עשו מספר שינויים באופן עבודתן בזנות שהתאפיינו בנקיטת משנה זהירות: שימוש במסכות ובכפפות, קיום האקט המיני מחוץ לרכב, התמקדות בלקוחות מוכרים וקבועים ואי קבלת לקוחות חדשים, התחמקות, הימנעות או סירוב להצעות למפגשים בעיקר עם פרוץ המגפה וגם תרגול סיפור כיסוי עם הלקוח למקרה שהמשטרה עוצרת אותם. מלודי, לדוגמה, ציינה את שינויים שחלו בעקבות הסגר הראשון:

בסגר הראשון שהכל היה עוד מעורער ולא ברור אז בכלל לא הייתה לי עבודה, יש לי שני לקוחות שהם קבועים בעצם ויש כאלה שזה בעצם ששנים מזדמנים שזה בכלל בכלל לא קרה. (מלודי, 22)

הראיונות עם משתתפות המחקר שעסקו או חזרו לזנות במהלך משבר הקורונה מלמדים כי הן קיימו משא ומתן מתמיד בין לבין עזמן בנוגע לאופן בו הזנות יכולה להוות משאב למילוי צרכיהן ועל האופן שיש להתאימה ככל שניתן לשמירה על טובתן הבריאותית והכלכלית.

א.נשים שלא היו בזנות בתקופת הקורונה

שתי סוגיות מרכזיות תוארו על ידי המשתתפות שלא עסקו בזנות בתקופת הקורונה. האחת, התעוררותה של המחשבה על החזרה לזנות, והשנייה, חיזוק ההחלטה לא לעסוק בזנות בעקבות התחושות והמחשבות שהתעוררו.

ממצא גורף שחזר בראיונות עם המשתתפות שלא היו בזנות היה התעוררותה של המחשבה לחזור אל הזנות לנוכח המשבר שפרץ והתפתח, הבידוד החברתי, צמצום ההכנסות והלחץ הכלכלי שנוצר:

*פתאום הרגשתי ממש לבד, הרגשתי שהכסף שנכנס הוא נכנס פחות ולראשונה אני חשבתי שאולי אני יחזור לעבוד בזנות כי ממש ניצבתי בפני "אין לי מה לשלם לשכירות אין לי עם מה לשלם לזה" אני ממש הייתי בסטרס ובחרדה קיומית ממש אמיתית [...]
ופתאום הכול נעצר כזה במכה אחת בום! (אריאל, 35)*

המחשבה על החזרה לזנות בתקופת משבר הקורונה עוררה במשתתפות המחקר חששות מהשלכות בריאותיות וכלכליות שליליות, וחשש מהמחיר הרגשי שעלול להתלוות לחזרה לזנות. מחשבות ותחושות אלו הובילו לחיזוק החלטתן שלא לעסוק בזנות.

ראשית, המשתתפות הביעו דאגה לבריאותן וחשש מפני הידבקות בנגיף הקורונה במידה ויחזרו לזנות. חלקן ציינו כי אם היו בזנות בתקופה זו היו מפסיקות לעבוד בשל החשש הבריאותי וחלקן תארו כיצד היו מתמרנות בצורות שונות את תנאי העבודה, כמו למשל להיפגש רק עם קליינט שהן מכירות:

אני בנאדם שיש לו אסטמה ואני ברמת סיכון אז ככה גם מהפחד לא הייתי הולכת לעבוד, אבל כאילו אם זה [מועדון חשפנות] היה עדיין פתוח וזה היה הדבר היחיד שיכולתי לעשות אז אני לא יודעת להגיד לך מה הייתי יכולה לעשות באותו זמן. מה שכן אני יכולה להגיד לך שאני פחדנית ויש מצב שלא הייתי יוצאת מהבית אלא אם כן הייתי בקשר אם אחד הקליינטים שלי או משהו הייתי יודעת שהוא ספציפית בא, הייתי מתיישבת עליו הולכת הביתה וזהו זה מה שהייתי עושה. (סיוון, 27)

משתתפות אחרות ביטאו בהקשר של המחשבה לחזור לזנות חששות מפני הפרת הסגר, קבלת קנסות ומפגש עם המשטרה, שעלולים לגרום יצירה של חובות נוספים. חלקן אכן קבלו הצעות מלקוחות שהיו להן בעבר, אבל החליטו לסרב לכך בשל סיבות בריאותיות או בשל התהליך הטיפולי שהן עושות והחלטתן להפסיק עם הזנות.

הבט שני שעסקו בו ביחס לאפשרות החזרה לזנות כדי לענות על צורכיהן הכלכליים, היה המחיר הרגשי והנפשי הכבד הכרוך בכך:

ברור שזה עולה לך לראש את אומרת וואלה אני יכולה להרוויח עכשיו 300 שקל, כן? והנה להסתדר מבחינת אוכל אבל לא הלכתי על זה לא עשיתי את זה, לא [...] כי אם אני חוזרת...כי אם אני עושה את זה פעם אחת זהו, זה כמו סמים כן, זה לא כדאי. לא כדאי לא. (מריה, 47)

הנה לפתוח את האתר [אינטרנט] זה כלום באמת, זה ללחוץ, זה להיכנס לאתר יש לי הכל, את היוזר [שם משתמש] שלי אני יודעת שבטוח יהיו לי שם הודעות, אני נוסעת בכיף מתלבשת מתאפרת דופקת את ההופעה שלי מגיעה לשם עם מונית דופקת את האלפיה שלי ביד. אם לא יותר כי מפנקים בקורונה טיים. אם אני אגיד לקבוע שלי שאני בלחץ כלכלי בגלל הקורונה הוא לא ידאג לי ליותר? זה פתרון באמת, זה קיים שם... אני פותרת לעצמי את רוב הבעיות כן [אבל אני] חוזרת להדחיק. (ירדן, 49)

משתתפות אלו תארו כי הן מודעות למחירים שהן עלולות לשלם. החל מחזרה לשימוש במנגנוני ניתוק, וכלה בידיעה כי כמו בהתמכרות לסמים, חזרה לפעם אחת אינה אפשרית ועלולה להביא אותן לחזור לזנות באופן מלא. בנוסף, חלקן הביעו שמחה וגאווה על המקום בו הן נמצאות היום ועל כך שאינן צריכות להשתמש בזנות:

אני אהבתי את הקורונה, היא הייתה בית בספר מאוד טוב, אני מאוד מאוד מקווה שהבית ספר הזה לא יגמר [...] מה למדתי מהקורונה? שבוא נגיד ככה, אם הייתי במצב אחר במקום שלי, טובות ההנאה היו עובדים כמו גלגלי [הצלה]... ואני שמחה שאני לא במצב הזה. שאני לא צריכה את המצב הזה, אני לא צריכה לחיות את השקר הזה. (קלואי, 45)

עבור משתתפות אחרות המחשבה על החזרה לזנות עוררה תחושות ורגשות כואבים על הסבל שחוו בעבר, ואלו הבליטו וחיזקו את הבחירה שעשו:

[נאנחת] היו נפילות, היו משברים היו מחשבות, אבל אני עצמי אישית, כאילו אם אני צריכה לחזור [תונזה לא] עוד פעם אני מעדיפה לקחת את עצמי ולקפוץ מאיזה גג ולא לחיות [בקול שברירי] אם אני אעשה את הבחירה הזאת ואני איכשהו אגיע לשם זה... אני לא אגיע לשם אני פשוט אעדיף למנוע, אני אשים קץ לחיים שלי אני לא ארצה לחיות כי אני יודעת שזה ללכת למות ולסבול ולחיות את זה ואני לא רוצה, עדיף לי למות ולסיים את זה ולא להרגיש כלום. כי אני לא רוצה עוד פעם, אני לא רוצה לסבול

אני לא רוצה גם לוותר לעצמי, אני לא רוצה אני פשוט רוצה לחיות אני בוחרת בחיים,
אני בוחרת בטוב, אני בוחרת כאילו, להצליח כן. (דנה, 33)

נראה כי המחשבות והתחושות סביב חזרה אפשרית לעיסוק בזנות בתקופת הקורונה – סוגיות בריאותיות, חשש מקנסות עקב הפרת הנחיות הקורונה, חשש מהמחיר הרגשי הכבד או תחושת מסוגלת במקום שהגיעו אליו – חיזקו את החלטתן של משתתפות אלו להפסיק לעסוק בזנות. לסיכום, תפיסותיהן של אנשים בזנות בהווה ובעבר על אודות מקום הזנות בחייהן בתקופה הקורונה מלמדות כי הן ניהלו משא ומתן פנימי לגבי העיסוק בזנות או החזרה לזנות. הן בחנו כיצד הזנות יכולה לסייע למילוי צורכיהן ומה המחיר שהיא עלולה להביא עמה, לצד ניסיונות לשמור ולהגן על עצמן מפני פגיעה נוספת. ריבוי הצרכים השלובים זה בזה בתקופת משבר הקורונה הובילו את משתתפות המחקר לפעול בדרכים שונות בפנייתן לקבלת עזרה מארגוני הסיוע. התמה השלישית תתמקד בתיאור אופני ההיעזרות והחסמים בסיוע.

ג. אופני היעזרות וחסמים בסיוע של אנשים בזנות בתקופת הקורונה

“כל הדרכים שהכרתי להתמודדות – הם איכשהו נעלמו עם הקורונה” (אליזבת)

בטרם נציג את אופני ההיעזרות והחסמים לסיוע, נתאר את טיב הקשרים של משתתפות המחקר עם ארגוני הסיוע לפני ואחרי פרוץ משבר הקורונה. רוב משתתפות המחקר נעזרו ישירות בארגוני סיוע עוד טרם פרוץ המשבר באופן ישיר. לרובן הייתה הכרות של מספר שנים עם ארגוני הסיוע הקיימים. הן תארו כי נהגו להשתמש במשאבי סיוע מגוונים, מארגוני הסיוע הייעודיים לאנשים בזנות ומאחרים. הן נענו להצעות ארגוני סיוע בתחומי התעסוקה, הלימודים, הטיפול, או תיווך לשירותים וארגונים אחרים. משאבים אחרים בהם נעזרו לא היו מיועדים באופן ממוקד לאנשים בזנות, כגון: טיפול פרטני (פרטי), הצטרפות לקבוצות חברתיות או טיפוליות בארגונים וקהילות שונות, קבלת סיוע מהביטוח הלאומי, עבודה שאינה בזנות בתחומים שונים (שירות לקוחות, הדרכה, תעשיית האופנה ומכירות), עיסוק בספורט ופנאי ומפגשים חברתיים לא פורמליים עם חברים/ות או שכנים. עם פרוץ המגפה, ועמה הסגרים, תקנות הריחוק החברתי והפסקת הפעילות במרחב הציבורי, צומצמה באופן משמעותי גם היכולת שלהן להסתייע. בשל היעדר היכולת לקבל מענים פנים אל פנים וצמצום הנגישות לארגוני סיוע, תקופת הסגרים הארוכה העמיקה מצבים של חוסר נגישות לידע והעדר משאבים, שאפיינו גם את התקופה שלפני משבר הקורונה. בחלק הבא יוצגו אופני ההיעזרות של משתתפות המחקר לפני ותוך כדי תקופת משבר הקורונה, ולאחר מכן יוצגו תפיסותיהן ביחס לאפקטיביות של העזרה שקיבלו לצד החסמים המרכזיים שתוארו על ידן.

בתקופה שקדמה לפרוץ משבר הקורונה תיארו המשתתפות מספר אופני היעזרות. האחד, סיוע

באמצעות גורם מתווך. המשתתפות הדגישו את תפקידם המשמעותי והאקטיבי של בני משפחה (אחות, בן זוג לדוגמה) או חברות ('מפה לאוזן') בתיווך לקבלת העזרה מארגון הסיוע לאנשים בזנות ואיתור

המידע לגבי סיוע. השני, היעזרות באופן מקרי לצד העזרות בזמן משבר. המשתתפות תארו את המפגש עם ארגוני הסיוע ככזה שהיה לא מתוכנן או אקראי, לדוגמה מפגש באמצע הרחוב עם אשת מקצוע שהציעה סיוע ועזרה. באופן אחר, הפניה לקבלת עזרה נעשתה ברגעי משבר קיצוניים. השלישי, המשתתפות תיארו כי היה עליהן להתמודד לבד, לאחר שניסיונות פנייה לארגונים שונים (שאינם ארגוני סיוע לא-נשים בזנות) לקבלת עזרה לא נענו. הרביעי, 'מבחן אמון לארגון', המשתתפות תארו כיצד בחנו את ארגוני הסיוע עד כמה יסייעו להן באופן לא שיפוטי ורגיש, עד כמה יכלו לתת בארגון אמון. ולבסוף, יכולתן להיעזר נבעה מתוך האקטיביות של הארגון בתהליך ותחושה כי נשות המקצוע נאבקות לסייע להן ולא מוותרות עליהן.

עם פרוץ משבר הקורונה אופני היעזרות שתיארו המשתתפות התאפיינו בהמשך הטיפול או

הסיוע שקיבלו מהארגון, קבלת עזרה ממספר ארגונים, פרואקטיביות שלהן ושל הארגונים ועזרה

הדדית. היעזרות אופיינה בשימוש רב יותר באמצעים טכנולוגיים שונים (טלפון, וואטסאפ, ופייסבוק, לדוגמה) בנוסף להגעה פיזית לארגון. אופני היעזרות אלו יתוארו כעת.

המשך טיפול בארגוני הסיוע. משתתפות רבות תארו כי לאורך משבר הקורונה המשיכו להגיע לפעילות בארגוני הסיוע, והקשר הטיפולי והסיוע שניתן המשיך כמו שהיה עוד לפני פרוץ המגפה. "הייתי הולכת לאלונה, לעו"סית לשיחות ב[ארגון הסיוע] לפני הקורונה, וגם בזמן הקורונה, בזמן שהיה אפשר ללכת" (אליזבת, 28). בתקופת הסגר בהן לא התאפשר להיפגש או להגיע לארגון, הקשר הטיפולי המשיך באמצעות הטלפון:

הייתה תקופה בסגר הראשון שהייתי עושה שיחות [טיפוליות] בטלפון, ובסגר השני, כשהיו יותר הקלות כבר הייתי מגיעה לשם [ארגון הסיוע]. האמת שזה היה מאוד נחמד. למרות שאת יודעת שיחה בטלפון זה לא לשבת פנים מול פנים. אבל כן זה עזר. זה היה עדיף מאשר לא לעשות שיחות בכלל. (ניקול, 32)

המשתתפות תארו כי קיבלו סיוע ממספר ארגוני סיוע: "אני קיבלתי פעם אחת מאיזושהי קרן סיוע בכרטיס קניות, של חמש מאות שקל, וקיבלתי סיוע בשכר דירה מהעמותה השנייה (ירדן, 49). הן תארו שיתוף פעולה בין ארגוני הסיוע במטרה לסייע להן כאשר פנו בבקשה לעזרה, בדרך ישירה או על ידי תיווך לקבלת סיוע מארגון אחר: "הם [ארגון הסיוע] משתמשים בעמותות האלו [ארגוני סיוע נוספים], הם מקושרים אליהם, לכל עזרה שאישה מבקשת" (קלואי, 45).

פרואקטיביות. פרואקטיביות באה לידי ביטוי באקטיביות, יוזמה, תכנון עתידי ועזרה עצמאית של המשתתפות בתגובה למצב המשברי בתקופת הקורונה. הן פנו לקבלת סיוע אל ארגוני הסיוע שהכירו, או אל נשים אחרות המשתייכות לארגון, וגם אל חברות, בני משפחה, כמו גם לאנשים שלא הכירו. הן תיארו זאת כיוזמה אקטיבית וישירה, שנעשתה ללא גורם מתווך. הביטוי המרכזי שחזר שוב ושוב היה השימוש במילים "אני פניתי..." לתיאור הפנייה לקבלת סיוע: "אני פניתי והם [ארגון הסיוע] הפנו אלי מישהו שתרם

לי מחשב נייד" (יסמין, 35); "אני ביקשתי מהפסיכולוגית שלי שתיתן לי אישור קבוע להסתובב כביכול שאני הולכת לטיפול כדי שאני אוכל לצאת מהבית" (ירדן, 49). המשתתפות תארו גם את התגובה הפרואקטיבית של ארגוני הסיוע למצב, ארגוני הסיוע יצרו עמן קשר לשאול על מצבן, והציעו סיוע חומרי ורגשי: "כמה פעמים שרית [מארגון סיוע] פנתה אליי לשאול אם אני צריכה משהו או רוצה משהו. ובשאר הזמן אני פניתי אליהם" (ניקול, 32).

רבות מהפניות אל ארגוני הסיוע היו באמצעות הטלפון או בהודעות טקסט (וואטסאפ) אל נשות מקצוע, מתנדבות או רכזות בארגוני הסיוע וגם אל קווי חירום ארציים (למשל של מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית ואונס ושל ער"ן). שיחות הטלפון אפשרו לשמור על הקשר הטיפולי בתקופת הסגר, וסייעו להן ברגעי משבר:

הבנאדם היחיד שהיה לך תקשורת איתו זה עובדת סוציאלית שמדברת איתך כמו אחות שלך "תירגעי הכול יהיה טוב הם לא יכולים להישאר סגורים הם [ארגון הסיוע] יפתחו מתישהו" מתחילה להכניס אותי לפרופורציות, היא לא בעבודה שלה היא מדברת איתי בארבע בבוקר, אני מתקשרת אליה בוכה ואני אומרת לה "זהו אני לא יודעת מאיפה אני אהה אני יורדת לכביש" אז היא אומרת לי "בבקשה לכי לכביש, יש עוצר אף אחד לא בחוץ" (צוחקות) באמת כל מיני כאלו. (סיוון, 27)

פרואקטיביות באה לידי ביטוי, אצל חלק מהמשתתפות, גם בתכנון עתידי בהסתמך על העזרה הניתנת מהארגון:

אני יודעת שיש לי אופציה לקבל סל מזון וקניות דרך הארגון [...] ועם זה אני רוצה לחכות שאני אעבור דירה אני לא רוצה לנצל את זה, כי זה מדי פעם זה לא קבוע. אבל אני לא רוצה לנצל את זה כי אני יודעת שזה פעם ב... הן יכולות לעזור. אני שומרת את זה כשאני אעבור כי אני יודעת שהמצב יהיה מחורבן. כבר הודעתי למתנדבת שתהיי בה בסטנד ביי. (ירדן, 49)

כאמור, האקטיביות והיוזמה היו נוכחים גם בחיפוש עזרה ופנייה לאנשים שלא הכירו. היעזרות מסוג זה נעשתה לעיתים דרך שימוש ברשתות חברתיות (בעיקר פייסבוק). ברזיל שבמהלך מגפת הקורונה הופסק לה הסיוע בשכ"ד שלו היא זכאית, תארה כיצד הגיעה דרך הפייסבוק לאדם שהתגייס לסייע לה:

אני ראיתי [בפייסבוק] איזה מישהו שאני מכירה, כל הזמן הוא מעלה משהו [בפייסבוק] של העיר. אמרתי אני אשאל אותו. סתם שלחתי לו הודעה, בפייסבוק אולי הוא יכול לעזור לי. הוא התקשר אליי סיפרתי לו את הסיפור הבן אדם אמר לי 'אני רוצה לעזור לך' ממש ככה 'אני רוצה לעזור לך'. אמרתי לו אין בעיה הלכתי [אליו] באותו רגע, סיפרתי לו את הסיפור. האוזניים שלו עמדו, קודם כל הוא הזדעזע הוא בא איתי, אני,

הוא ועדי [אשת מקצוע מארגון הסיוע] הוא הביא עורך דין מטעמו שקשור לזה, את מי לא ניסונו. (ברזיל, 32).

פרואקטיביות באה לידי ביטוי גם בעזרה עצמית, תוך שימוש בדרכי העזרות עצמיות או במשאבים הקיימים החברתיים, רגשיים או חומרים שעמדו לרשותן – משאבים שרכשו בסיוע הטיפולי שקיבלו מארגוני הסיוע. חלק מהמשתתפות תארו כיצד ברגעי משבר נפשי במהלך מגפת הקורונה הן סייעו לעצמן בדרכים שונות של הרגעה עצמית, באמצעות מוסיקה ונגינה, מציאת משמעות חיובית למצב או תרגול מחשבות חיוביות:

כל מה שאני אומרת לך זה סרט נע של רכבת הרים משוגעת שאני צריכה להתמודד איתה לבד לפעמים. אבל אני פשוט שמתתי לעצמי איזה שהוא משהו בראש שלא משנה מה בוא ננסה להסתכל על זה חיובי לא משנה כאילו מה בוא ננסה להסתכל על זה חיובי, משהו אחד אפילו משהו הכי קטן ואז זה כאילו עוזר לך טיפה לרכך את הנפילה. (סיוון, 27)

עזרה הדדית באה לידי ביטוי בסולידריות ועזרה בין אנשים בזנות בהווה או בעבר, לבין אנשים עמם יש להן קשרי קרבה וחברות וגם כאלו שלא הכירו כלל. הסיוע ניתן במזון, הלואה של כסף, תמיכה רגשית, חיבור לארגון סיוע, ביטוי דאגה אחת לשנייה ועידוד לפנות לסיוע. המשתתפות סיפורו על צורות שונות של פתרונות המבוססים על עזרה הדדית וחברות בנוגע לצורך במזון:

הסתדרנו, [ארגון הסיוע] נתן אוכל הלכתי לקחתי פעם ראשונה, לקחתי עגלה שלמה, ככה באה חברה שלי שהיא גם בפנסיה [שגם עבדה בזנות] צירפנו שתי פנסיות [קצבאות] [זקנינו, חנויות היו לפני סגירה והיו מבצעים, קנינו דגים קנינו הכל ובישלנו. (לינה, 50)

יש לי חברות שהן [בחובות] בהוצאה לפועל וחברה אחרת שאין לה אוכל במקרר והיא באה לאכול אצלי או שאני מביאה לה את האוכל שלי. (ניקול, 32)

עזרה הדדית באה לידי ביטוי גם בתיווך מול ארגון הסיוע עבור נשים אחרות, חברות או נשים שזקוקות לעזרה כדי שהיא תוכל לקבל את הסיוע או בעידוד לפנות אל הארגון:

יש לי חברה שהתחילה לפנות ל[ארגון הסיוע] אחרי שישבתי לה על הראש. אבל תקשיבי זה מפדח. היא כאילו התפדחה פשוט לפנות אליהם. בסופו של דבר פנית לרכזת שלי בשביל שיפנו אליה. הבחורה התביישה. ועכשיו אני יכולה להבין את זה לחלוטין. כאילו די ברגע שבנות עוזבות את התחום אין להם כלום. זה כאילו כזה לעזוב ואת לא יודעת לאן וכמה ולמה (ניקול, 32).

המון המון זמן, החברות שלי בתקופת הקורונה שהם יודעות שיש לי ילדים ואמרו לי "יסמין תקשיבי את חייבת ללכת שיעזרו לך בתקופה הזאת כי זאת תקופה שקשה לכולן." (יסמין, 35)

[היו] באים אלי בתחנה [המרכזית] ומתקשרים "לינה [ארגון הסיוע] יכול לעזור?" אמרתי כן אני מדברת עם מנהלת [ארגון הסיוע] היא אומרת תקבעי לה תור. (לינה, 50)

עזרה הדדית גם באה לידי ביטוי בתשומת לב לנשים שעוסקות בזנות ובהקשבה לקשיים שלהן, גם ללא הכרות קודמת:

אני גרה באזור זנות, באזור שיש בנות שעובדות וראיתי את הבנות עובדות שמה. כאילו נורא כזה, אני עם הפחד שלי ועם המסכה וכזה, "לא אל תעשו את זה וזה", ואז כאילו בנות התחילו לספר את המצוקות שלהן. "אנחנו צריכות כסף לאוכל, עוד מעט אין לי שכירות, אני חייבת להתפרנס". (מיכאלה, 36)

כפי שניתן ללמוד, משתתפות המחקר מתארות אופני היעזרות מגוונים המאופיינים בתגובה אקטיבית למצב המשבר. יכולתן להיעזר, להגיב למצב, או לסייע לאחרות קשורה בתמיכה, בהיכרות וביחסים הקרובים המוקדמים שהיו להן עם ארגוני הסיוע טרום המשבר. כלומר, ההיעזרות קשורה קשר הדוק בהכרות עם הארגונים וביחסי האמון והקרבה שנבנים, ובפרואקטיביות של ארגוני הסיוע. היבט נוסף של ההיעזרות בתקופת הקורונה אליו התייחסו המשתתפות נוגע לאפקטיביות העזרה מארגוני הסיוע ובחסמים המרכזים להיעזרות.

אפקטיביות העזרה מארגוני הסיוע

אם הם [ארגוני הסיוע] לא היו שם אני הייתי מתה חד משמעית. (סיוון, 27)

הם [ארגוני הסיוע] חתיכת פנס באפלה. (ניקול, 32)

בתקופות של הקורונה, לשמחתי הרבה, לא הייתי צריכה להשתמש בשום... טובות הנאה כי המערכת המטפלת והמטפחת אותנו... אם זה [ארגון סיוע], [או] אם זה [ארגון סיוע נוסף] שבאמת עשו מאמץ והשיגו מתרימים, שתרמו כספים רבים, שעזרו לאנשים... ולנשים כמוני לצלוח את ה[קורונה]... כמה זה עזר לכולם? אני יודעת שזה עזר לי, ואני יודעת שיש לי אמצעי להשתמש בו, בצורה נכונה היום, בלי להשתמש בעצם בבעיית החיים, כי בעצם הזנות הייתה בעיית החיים שלי לפני הסמים. (קלואי, 45)

באופן גורף ניתן לומר כי כל המשתתפות שפנו אל ארגוני הסיוע המיועדים לא.נשים בזנות, או שהיו בקשרים ישירים עם הארגונים, תיארו את העזרה והסיוע שקיבלו בתקופת הקורונה באופן חיובי מאוד. העזרה תוארה על ידן כמצילת חיים, עונה במדויק לצרכים (כלכליים ורגשיים), וככזו שהעניקה תחושת שייכות, ואפשרה להתמודד עם אתגרי הקורונה לצד אתגרים אישיים. משתתפות שהגיעו פיזית לפעילות בארגון הסיוע תארו את המשמעות והחשיבות הרבה לפתיחת הארגון והמשך פעילות במהלך הסגרים. מרואיינות ציינו כי בתקופת הקורונה זו הייתה "הפעם הראשונה שהארגון סייע באמת", וציינו את הרצינות הרבה בה התייחסו לפנייתן. הנשים תיארו כי דרכי הסיוע שקיבלו בתקופה זו העניקו תחושה שהן חשובות ואהובות. השאיפה של חלק מהמשתתפות להשתלב בארגון כמתנדבות באחד הימים ולסייע לא.נשים בזנות, מלמדת על אפקטיביות העזרה: "אני מקווה שיום אחד אני אוכל להיות חלק מהן" (ירדן, 49).

המשתתפות תיארו כי קיבלו סיוע חומרי-כלכלי רב מארגוני הסיוע לא.נשים בזנות שכלל בין השאר: סיוע כספי – סיוע בשכ"ד, סיוע בתשלום תשלומי בית שוטפים (חשמל לדוגמה), אוכל – סיוע ברכישת מזון, חבילות מזון ו/או סיוע במזון מוכן או קנוי, מיצוי זכויות (ביטוח לאומי, חובות, סיוע בשכ"ד, סל מענים גמיש לדוגמה), סיוע בבגדים, חומרי יצירה (מנדלות, חרוזים, חוברות צביעה) לנשים ולאמהות עם ילדים, צעצועים לילדים, לנשים שעוסקות בתפירה – בדים, מוצרי אריגה, ציוד ביתי קטן (קומקום חשמלי לדוגמה), מחשב נייד, מוצרי היגיינה, טיפולי שיניים, הסעות לטיפולים רפואיים, טיפולי רפואה משלימה, וסיוע ברכישת תרופות.

לצד העזרה הרבה, משתתפות המחקר הדגישו **מספר חסמים מרכזיים לקבלת סיוע**, בתחומי המדיניות, מיצוי זכויות, ארגוני הסיוע, טיפול ובקושי בפנייה לעזרה. החסמים שהוזכרו התקיימו עוד טרם פרוץ המגפה וידועים לעוסקים. ות בתחום, אולם נראה כי הפכו בולטים עוד יותר בתקופת משבר הקורונה. כך בתיאור החסמים נדגיש את אופן הביטוי שלו בתקופת משבר הקורונה (במידה והייתה לכך התייחסות). ששת החסמים אליהם התייחסו המשתתפות הם: (1) חסמים במדיניות הטיפול הנוגעת לא.נשים בזנות, (2) חסמים בירוקרטיים במיצוי זכויות, (3) מיעוט ארגונים בפריסה גיאוגרפית מצומצמת, (4) חסמים בקבלת טיפול, (5) חסמים בשימוש בטכנולוגיה לצורכי טיפול (חסם ייחודי לתקופת המשבר), (6) חסמים בפניה לעזרה.

חסמים במדיניות הטיפול בא.נשים בזנות. משתתפות רבות היבחנו בין סיוע הניתן על ידי ארגוני הסיוע לא.נשים בזנות לבין סיוע הניתן מהמדינה, בכלל ובתקופת משבר הקורונה בפרט. הן תיארו את עבודת הארגונים כמבוססת על תרומות והמדינה כנעדרת מהקצאת המשאבים לא.נשים בזנות: "מאוד מטריד אותי הקטע הזה שעוד פעם, זה ארגונים זה אנשים פרטיים איפה הממשלה בכל העניין הזה?" (ניקול, 32).

ההפרדה בין המדינה לארגוני הסיוע נכחה גם בכל הנוגע למדיניות טיפול באנשים בזנות, מעבר למשבר הקורונה. המשתתפות הבחינו בין מדיניות הטיפול של המדינה אותה ראו כלא תואמת לצורכיהן לבין זו של ארגוני הסיוע שעלתה בקנה אחד עם צורכיהן:

בגיל 24 הלכתי לגמילה אבל מה שקורה את לא יוצאת משם עם חיסכון כי אז הם לוקחים לך את הכסף על השהות שלך שמה, אז זה לא מענה פתרון לכל הזמן זה רגעי [...] המדינה מה שהיא עושה, את נמצאת שם ואת מקבלת קצבה והם לוקחים לך מהקצבה במקום שיהיה לאחר כך. כי אני מסיימת שנה את ההוסטל מה הלאה? מה אחר כך? כאילו אין מענה, זה לא פיתרון עתידי זה פיתרון זמני [...] את יוצאת מההוסטל את בלי כסף, את יוצאת בלי חיסכון להשכיר דירה בלי מקצוע בלי כלום, באו לשם כל מיני חברי כנסת שהבטיחו הבטחות והבטיחו לי מקצועות וקורסים וזה לא קרה ולא היה ולא נברא [...] ובאו לשמה שולי מועלם ובאו לשמה כל מיני חברות כנסת והבטיחו לי במילים שלה וזה לא קרה אני יצאתי משם חסרת מקצוע, חסרת עתיד חסרת כסף אז מה זה נתן לי? באותו רגע להיות שנה שם? להתחזק? לאכול טוב? מחסה גג וזה אבל זה לא נתן פתרון, זה לא נתן פתרון לעתיד. מה שנתן לי פתרון זה [ארגון הסיוע], הן היחידות שהצילו אותי הם נתנו לי פתרון שמשמש אותי אם זה קורסים להמשך אם זה... המון המון. (דנה, 33)

בנוגע למדיניות הסיוע מטעם המדינה בתקופת משבר הקורונה, משתתפות המחקר חשו שהן נעדרות מקבלת הסיוע, ושקולן אינו מיוצג:

הם [הממשלה] דיברו על לעזור לאנשים גם בטלוויזיה ואני לא יודעת מי זה האנשים. לאיזה אנשים הם הגיעו? לפעמים אני אומרת איזה אנשים הם עושים סקרים, על איזה אנשים הם מדברים? אל מי הם הגיעו?? איך אף פעם לא הגיעו אליי מי האנשים האלו, מה אני שקופה בעולם הזה? הכל טעון שיפור. מדינה טעון שיפור. (ברזיל, 32)

בתקופת משבר הקורונה, הסיוע של ארגוני העזרה גם אם היה מועט, בלט בנוכחתו בהשוואה להיעדרו של הסיוע מהמדינה:

מה הם [ארגון הסיוע] יכולים לתת? מנת אוכל זה מה שיכולים לעזור, נו באמת, זה מה שיכולים לעזור? [ארגון הסיוע] באו הביאו [לאחת מזירות הזנות] עוגה, בנות מסכנות... זהו סלאמת ומה? אני לא רואה שום עזרה של מדינה במעגל הזנות, שום עזרה. (לינה, 50)

תיאור החסמים בנוגע למדיניות הטיפול באנשים בזנות מלמד כי הסיוע שמעניקה המדינה והסיוע שמעניקים ארגוני הסיוע נתפסים באופן שונה, מנותק ודיכוטומי. המדינה נתפסה כמי שאינה מעניקה

מספיק תקציבים לא. נשים בזנות, והסיוע שניתן על ידה לא עולה בקנה אחד עם הצרכים הייחודיים שלהן. מנגד, ארגוני הסיוע נתפסו ככאלו שמגייסים תרומות, נאבקים על השגת משאבים לא. נשים בזנות והסיוע שניתן על ידם מתכתב עם צורכיהם של א. נשים בזנות. ממצא זה מציע כי יתכן ומתקיים נתק ומשבר האמון עמוק בין המדינה לא. נשים בזנות.

יסל גמיש לא נגיש: חסמים בירוקרטיים במיצוי זכויות. משתתפות רבות תארו מגוון רב של חסמים בירוקרטים למיצוי זכויות במגוון תחומי חיים; הבולטים מבניהם עסקו בדיוור, קצבת נכות מהביטוח הלאומי וקבלת סיוע ממשרד הרווחה. חסמים בנושא דיוור כללו אי-עמידה בתנאים לקבלת דיוור ציבורי, קשיים בקבלת סיוע בשכר דירה, וסיוע שאינו מספיק לשכירת דירה בשכונות או ערים מחוץ לאזורי שוליים ושכונות הסובלות מעוני, הזנחה ורמות גבוהות של פשיעה. נראה שהחסם המרכזי בתחום זה הוא היעדר התייחסות מיוחדת לצורכיהם של א. נשים בזנות בתחום הדיוור, הקשורים במעברים מרובם בין דירות, חוסר בביטחונות כספיים הדרושים להשכרת דירה, צרכי דיוור חירום, מעברים בין מסגרות טיפוליות לקהילה, כמו גם לאתגרים הרבים והמורכבים שניצבים בפני מי שמעוניינים להפסיק לעסוק בזנות.

מספר משתתפות תארו חסמים למיצוי זכויותיהן בקבלת סל מענים גמיש דרך משרד הרווחה. זהו מענה חדש שיושם בשנה האחרונה בעקבות הפעלת חוק איסור צריכת זנות ורצון המדינה ליצור רשת סיוע ועזרה. המשתתפות תארו כי הגישו את הבקשה אבל עד מועד הריאיון עמן (דצמבר 2020) לא קיבלו תשובה בעניין הבקשה. ניקול סיפרה כי הגישה את הבקשה מספר פעמים לאחר שלא קיבלה תשובה:

אני מאוד תומכת בחוק [אסור צריכת זנות] אבל יש בו כל כך הרבה ליקויים לדעתי. עזבי שיש את הסל גמיש הלא נגיש. שאף אחת לא יודעת בכלל מה עושים במצב הזה איך מקבלים אותו איך הוא נראה. אני ניסיתי [לקבל], אני עדיין מנסה ואני מאמינה שגם בשנה הבאה אני אמשיך. הגשתי בקשה. והם כביכול קיבלו את המסמכים ועכשיו תחכי. הגשתי דרך ארגון הסיוע. לא חזרו אליהם. ועכשיו הגשתי את הבקשה דרך ארגון סיוע נוסף. אבל שוב פעם אף אחת לא קיבלה כלום. הסל הזה לא נגיש. כלום. עכשיו בואי הסל הזה זה משהו שיכול להפוך לי את החיים ב360 מעלות. ואין שום כאילו אין שום דרך לקבל את זה. העובדת הסוציאלית אמרה לי תקשיבי אני מגישה את הבקשה אני לא יודעת מה הולך לקרות עם זה, אף אחת עדיין לא קיבלה תשובה. אז זה להגיש על עיוור. (ניקול, 32)

חסם נוסף עסק בקבלת קצבת נכות מהביטוח הלאומי. משתתפות רבות תיארו כי כאשר פנו בבקשה לקבלת קצבה והגיעו לבדן אל הוועדה הרפואית, נדחו למרות שמצבן היה חמור. לעומת זאת, כאשר פנו בליווי ועזרת ארגון הסיוע התקבלה בקשתן. בנוסף, משתתפות רבות תארו כי חל שינוי בירוקרטי וכיום

הן צריכות להגיש שוב ושוב את הבקשה לקבלת גמלת נכות מחדש, גם אם זו אושרה בעבר. פנייה חוזרת להגשת הבקשה מחייבת הצגת תמונת מצב חמורה על ידי אנשי הטיפול שמסייעים להן כדי לקבל את הזכאות לגמלת נכות. משתתפות רבות תהו לגבי דרישה זו, שכן קבלת קצבת הנכות הראשונה התבססה על אבחנה נפשית שניתנה להן וזו לא חלפה והן ממשיכות להתמודד עם הקשיים הנפשיים ועם ההשלכותיהם התעסוקתיות והחברתיות ברמה היומית. יתרה מכך, משתתפות שקיבלו את גמלת הנכות ונמצאות בתהליכי טיפול שונים, תהו כיצד הן אמורות להצליח ולהתחזק כאשר התנאי לחידוש הגמלה הוא הישארות במצב קשה. נראה שהחסם המרכזי הוא אי התאמת גמלת הנכות לצורכיהן הייחודיים של א.נשים בזנות, בדומה למה שעלה בסוגיות הדיור.

מיעוט ארגונים למגוון גדול של א.נשים במיקומים גאוגרפיים שונים.

זה משעשע שאנחנו אומרות כל הארגונים כשהייתי בסך הכל בשלושה... אבל זה כל

הארגונים. (מאיה, 40)

משתתפות רבות תארו חסמים הנוגעים במיעוט ארגוני סיוע שמעניקים מענה למגוון רב של א.נשים בזנות, עם צרכים מגוונים, המתגוררות באזורים גאוגרפיים שונים ברחבי הארץ. משתתפות רבות שיתפו בדאגה ובכעס על כך שיש א.נשים רבים בזנות שאינם מקבלים מענים כמו לדוגמה גברים, א.נשים בקרבת גיל הזקנה ובמיוחד אוכלוסיית הטרנס*:

בתור מי שמקבלת עולם ומלואו מ[ארגון סיוע] אני לא חושבת שזה הגיוני ושזה הוגן בכלל שהחברה שלי הטרנסית לא תקבל מהן את אותו הדבר זה לא פייר שרק 'אלות' ורק 'דיאנות' מקבלות את הדברים שאנחנו מקבלות. לא הגיוני שבשבילי הפכו עולמות, שבשבילי עברו על החוק, שבשבילי מצאו זמינות רק בגלל שיכולתי להיות איזה שהוא סמל או פלקט למאבק ולחברות שלי שאין להן את הכוחות שלי, שאין להן את מעגלי התמיכה הקרובים שיש לי, אין להן את המענה הזה. (אלה, 26)

החסם המתואר כאן הוא כפול; האחד, מיעוט ארגונים למגוון רב של א.נשים, והשני, אוכלוסיית היעד של הארגונים הקיימים מיועדת לקבוצה בעלת מאפיינים מסוימים. מאפיינים אלו גם הם מדירים מתוכם מגוון של א.נשים. השלכות מצב זה תוארו על ידי המשתתפות ככאלו שהקשה עליהן לקבל את העזרה בצורה רציפה:

אני ב[ארגון סיוע] והתחלתי שמה את האמת לפני הרבה שנים (נאנחת) ותמיד היה לי יחסית קשה שם, כי אני לא מרגישה שייכת לאוכלוסייה, שמגיעה לשם וזה גרם לי להרגיש כאילו אני בחזרה איפה שהייתי, אבל ניסיתי להתמיד והייתי כמה זמן ואז הפסקתי ואז חזרתי ועכשיו אני, בהפסקה כי פשוט היגינה שם על הפנים אני ממש מפחדת לבוא ואף אחת לא עם מסכה ובלגן שם אממ אז אמרתי להם שאני יעשה הפסקה עד שיהיה איזה חיסון או משהו. (עמליה, 30)

סוגיה נוספת שעלתה הייתה בכל הנוגע לכך שרוב ארגוני הסיוע נמצאים במרכז הארץ. אנשים בזנות המתגוררים בישובים מחוץ למרכז אינם יכולים לפנות לקבלת עזרה בשגרה או בחירום:

שמעתי שחושבים להביא את הניידות [של משרד הבריאות] ל(שם העיר) אני חושבת שזה ממש טוב, כאילו לפני שבוע הלכתי למישהו והוא אנס אותי והיה לי מאוד קשה שאחר כך לא היה לי, לא היה לי לאיפה ללכת כאילו, גם לא היה לי איפה להתקלח וזה גם לא היה לי אפילו [את מי לשאול] כאילו כל מיני שאלות שהיו לי או דברים לא היה לי איפה ללכת אז אני חושבת שזה כבר יהיה טוב גם מבחינת לעשות בדיקות וכזה וגם אפילו לא יודעת לקחת קונדומים דברים ככה הכי כאילו סתם שיהיה מקום. (נויה, 22)

נראה שעבור אנשים בזנות בהווה ובעבר חסם ארגוני הסיוע מבטא מספר אתגרים: מיעוט ארגוני עזרה למגוון רב של אנשים, המתגוררים באזורים שונים בארץ, בגילאים שונים ובמיקומים שונים בהתייחס לזנות בחייהם – עוסקים בזנות, שורדים זנות, בתהליכי גמילה מסמים, מתגוררים בהוסטל ועוד. נראה כי הארגונים הקיימים, על אף עשייתם המרובה אינם יכולים להציע מענה לכל אתגרים אלו.

חסמים בקבלת טיפול. קבוצת חסמים נוספת שהוזכרה עוסקת במענה טיפולי פרטני שניתן לאנשים בזנות בתוך ארגוני הסיוע או מרכזי טיפול המתמחים בטיפול בפוסט טראומה מורכבת בעקבות פגיעה מינית. סוגיות אלו מתכתבות עם קבוצת החסמים הנוגעות למיעוט הארגונים לאנשים בזנות בהווה ובעבר.

משתתפות רבות תארו כי הטיפול שאותו קיבלו בארגוני הסיוע, גם כשסייע להן, הופסק מסיבות שונות. חלק מהמשתתפות תארו כי מטפלות עזבו מסיבות שונות (סיום עבודה, הכשרה, חופשת לידה לדוגמה), או כי הטיפול בהן הופסק עקב מיעוט במשאבי טיפול והצורך לטפל בנשים נוספות. משתתפות אחרות תארו כי הטיפול הופסק עם מטפלת אחת והמשיך עם אחרת; מצב זה קרה בתדירות גבוהה והקשה עליהן בטיפול:

[ארגון סיוע] יש קטע, הן מחליפות מטפלות כל כמה זמן. שמעי זה קשה מאוד. ברגע שאת מתרגלת למטפלת אחת מגיעה מטפלת אחרת וזה קשה. נורא. אז כן רוב המקומות אחרי שנה של טיפול או שתחליפי מטפלת או שתחליפי מקום. שזה דבר נוראי בפני עצמו. כי מהניסיון שלי ב... אני לקח לי חצי שנה עד שממש התחלתי לדבר עם המטפלת שלי ולא לשבת לבהות בה. תקשיבי אני גם צריכה עכשיו לסמוך על מישהי ולפתוח לה את הפרטים הכי פרטיים שלך ואז אחרי כמה זמן הופה האישה עוזבת. תקשיבי זה קשה. (ניקול, 32)

סוגיה נוספת שעלתה הייתה תורי המתנה ארוכים מאוד (שנה-שנתיים) לטיפול ממוקד בטרואומה: אני חिकיתית תקופה מכובדת, כבר, קרוב לשנה וחצי ל[טיפול ממוקד בטרואומה מינית], שזה טיפול... יש שמה מרכז לנפגעות תקיפה מינית ויש שם טיפול, בעצם, שהוא בן

שנה, עם הפסיכיאטר, והפסיכולוגים, וממש, הכל, הכל, אבל הרשימת המתנה שם היא מאוד ארוכה, ולמרות שנכנסתי לפני כשנה וחצי, יש לי עוד בין חצי שנה לשנה המתנה. הם יצרו איתי קשר, אחרי שנה ואמרו לי שאני עדיין ברשימת המתנה, ושיש עוד הרבה מאוד זמן (אליזבת, 28)

אחדות מהמשתתפות פנו לקבלת טיפול פרטי ותארו כי נאלצו לשאת בעלויות גבוהות ללא כל סיוע במימון. עם זאת, לרבות ממשתתפות המחקר לא היתה היכולת הכלכלית לשאת בעלויות שכאלו וללא סיוע במימון, אלטרנטיבה זו לא התקיימה עבורן:

אין לי כסף לטיפול מאוד ארוך, אז זה [טיפול בחלקים] בא מזה כן, זה בא מזה שאני מראש יודע שאין לי כסף לעשות עכשיו טיפול שנתי, נגיד את [שם המטפלת] לא הייתי מצליח לממן אם אני הייתי צריך לשלם את זה לא הייתי מצליח לממן את הטיפול הזה אז לא הייתי נכנס אליו, בגלל ש[ארגוני סיוע] מימנו לי את הטיפול זה פעם ראשונה שהתאפשר לי לקבל טיפול של שנה, אף פעם אין לי כסף לטיפול של שנה. (ליאור, 26)

חסם נוסף שתואר ביחס לטיפול עסקי במומחיות המטפלות וביכולתן להבין ולהיות רגישות ולא שיפוטיות לא נשים בזנות. משתתפות תארו כי הן היו רוצות שאנשי הטיפול ישוחחו עמן על זנות בלי לכונן אותן להפסיק את העבודה בזנות, אלא יהיו קשובים. ות לסוגיות המעסיקות אותן:

אני חושבת שאם היו יותר מטפלים או מטפלות, אני לא יודעת לעשות את החלוקת מגדר לזה אבל זה קצת מתבקש לנושא הזה, אם היו יותר מטפלות שניתן לפנות אליהן ובצורה שהיא לא... אני יכולה לתת פשוט דוגמא אצלי שאני בעבר הייתי אצל פסיכולוגית והנושא הזה [זנות] נפתח והגישה היא מאוד שיפוטית המון פעמים גם אם לא מדברים ישירות, בין אם בווייב בין אם בהתנהלות יש איזה שהיא מגמה שלא משנה מה תגידי ברגע שאת מציינת את זה [זנות] אז "אוקיי בואי נראה איך אנחנו משתפרים מכאן כי את במקום שאת לא אמורה להיות". אין הבנה באמת, זה לא הנושא בעצם זה לא מה שרצית לדבר עליו זו לא הבעיה שלי בחיים, אבל המון מטפלים גם נאחזים בזה אז שהיו מטפלים ומטפלות שהם בעצמם יקבלו ויבינו את העבודה הזאת אה ויטפלו ויתנו גישה פתוחה ונוחה לבוא ולדבר ולפרוק ולפתוח את הנושאים האלה. (מלודי, 22)

קבוצת החסמים הנוגעת לטיפול פרטני מעוררת שאלות רבות על ההזדמנות המועטה שיש לא נשים בזנות המתמודדים עם טראומה לקבל מענה רציף ומותאם לצורכיהם. בנוסף, היא דורשת מאנשי הטיפול להתבונן בעמדה הטיפולית עמה הם מגיעים אל המפגש הטיפולי עם אנשים בזנות.

חסמים בשימוש בטכנולוגיה לצורכי טיפול. משתתפות רבות תארו שימוש בהודעות וואטסאפ, פייסבוק או טלפון כאמצעים שונים בהם פנו לעזרה לפני ובזמן פרוץ המשבר. עם זאת, נראה שגם מי

שהשתמשו בטכנולוגיות אלו וגם מי שלא, ראו בשימוש בטכנולוגיה למטרת טיפול חסם ממספר סיבות: (1) העדפה אישית – המשתתפות לא השתמשו בחלק מאמצעים אלו ביום-יום שלהן; (2) חוסר היכרות עם הטכנולוגיות והפעלתן; (3) קושי להתרכז לאורך זמן בטלפון או בתוכנת הזום; (4) העדרה של הקרבה האנושית בשימוש בטכנולוגיות שונות בתהליך טיפולי פרטני.

זה באסה כי אני חושבת שבטיפול, ובשיקום הקרבה האנושית הזאת היא מאוד חשובה. לי היה מאוד חשוב להגיע פיזית לקבוצות ולהיות... או לטיפולים ו'זום', 'אינטרנט' ודברים כאלו זה מאוד מגביל, מבחינתי. לי גם קשה להיות מרוכזת בזום, או בטלפון. זה לא משהו שאני יכולה לעשות כל הזמן. אולי חד פעמי, בסדר. אבל לא משהו קבוע. (אליזבת, 28)

עבור משתתפות אלו, נראה כי שימוש בטכנולוגיות שהוזכרו לא הצליח להחליף את המפגש פנים מול פנים אלא לשמש לצרכים חד פעמים או לטובת מצבי חירום.

קושי אישי בפנייה לעזרה. המשתתפות תיארו את הפנייה לקבלת סיוע כדבר שעורר בהן חששות רבים שמנעו מהן לפנות לעזרה. הן התייחסו לקושי לחשוף את העיסוק בזנות, לסטיגמה הנלווית לכך ולחשש שפניה לעזרה תדרוש מהן לעשות דברים שאינן רוצות:

בתוך המשבר הזה של הקורונה שזה הרבה מעבר לעניין הזה של אין אוכל במקרר, יש נשים שגם במצבים הכי קשים שלהם, במצב הכי אקוטי שלהם מפחדות לגשת למוסדות או לארגונים שחרטו על דגלם להיות שם ברגעים האלה כי זה דורש מהן להיחשף זה דורש מהן לעשות דברים שהן לא רוצות, כי לפעמים זה מלווה בתחושה מאוד מאוד קשה של השפלה או ביוש. (אלה, 26)

בהקשר הייחודי של הקורונה, משתתפות רבות תארו כי לא פנו לעזרה כי התחשבו בנשים אחרות שזקוקות לעזרה, ובהצפה של פניות לארגוני הסיוע, ולא רצו שהבקשה שלהן תבוא על חשבון העזרה למישהי אחרת:

לא היה לי נעים לקחת, אמרתי שלמשל בנות שאין להם הם יקבלו כי את יודעת יש מלא דברים יש מלא בנות שהמצב שלהם לא טוב. (יסמין, 35)

[היין] מעט מאוד מעט מאוד [שיחות טלפון], כי תשמעי מדובר בכמות של אנשים, אני לא היחידה. אז אני יודעת שיש נשים שהיו במצב הרבה יותר קשה ממני אז כל פעם שניסיתי לדבר זה שנייה אין לי הרבה זמן, אין לי זה... את מבינה? (ירדן, 49)

קושי נוסף שתואר היה כי הפניה לעזרה מעוררת תחושות של מבוכה, בושה, ולפעמים אכזבה מעצמן על כך שלא הצליחו לסייע לעצמן ונאלצו לפנות לעזרה:

זה לבוא ולבקש מאנשים זרים נדבות. זה מפדח. זה מאוד מפדח. גם לי לקח זמן עד שהתחלתי לבקש מהם [ארגוני הסיוע] דברים, אני עד היום לא נעים לי כאילו אני לא יכולה לעשות את זה בעצמי אני צריכה שיעזרו לי, זה הרגשה לא נעימה.. מאוד. (ניקול, 32)

לבסוף, היו כאלה שתיארו קושי בקבלת העזרה בגלל חוויות עבר קשות וחוסר במודלים של יחסים המבוססים על דאגה ואכפתיות:

החלק הכי קשה לי... היה כשדיברנו על הדאגה של [מנהלת הארגון] ו[ארגון הסיוע], כי זה נורא מרגש. ואני... קשה לי להתמודד עם, להכיל רגשות חיוביים אה... עוצמתיים... כי... לא גדלתי בזה. וזה מרגש אותי כאילו, וזה קשה לי. אז אה כזה. סתם ככה לדבר על הזוועות אני בכיף, תבואי כל יום, אני עוד לא דיברתי על כלום. (מאיה, 40)

אם כך, הקושי בפניה לעזרה נובע גם מחסמים אישיים שונים של המשתתפות, המצטרפים לשאר החסמים שתוארו, ומרכיבים יחדיו תמונה מורכבת, עמוסה ומאתגרת.

לסיכום, מתיאור החסמים והאתגרים הניצבים בפני אנשים בזנות בבואם להסתייע נראה כי קיים פער בין אופן תפיסתם של המשתתפות את עזרת המדינה ועזרת ארגוני הסיוע כי בעוד שהמפגש עם מערכות המדינה שאמורות לסייע להם תואר פעמים רבות כמתסכל ומאכזב, ארגוני הסיוע תוארו כיחידים שנמצאים לצדם, וכמי שפועלים במודעות ורגישות לצורכיהם. התמה האחרונה עוסקת בתיאור המלצותיהן של משתתפות המחקר לפרקטיקה מיטבית עימן. על רקע הפער שתואר בין עזרת המדינה לזו של ארגוני הסיוע, המלצותיהן לפרקטיקה מעידות כי קיימת בהן התקווה שניתן וצריך להמשיך לפעול ולפתח מענים הרלוונטיים לאנשים בזנות על ידי המדינה וארגוני הסיוע.

ד. הצעות לפרקטיקה של משתתפות המחקר

משתתפות המחקר נשאלו באופן ישיר בראיון על המלצות, הצעות, מענים ופרקטיקה שלדעתן יש להפעיל בהתערבות מסייעת לאנשים בזנות, על סמך התנסותן בתקופת הקורונה. משתתפות רבות טענו כי הבקשה לשמוע איך הן רואות את הפרקטיקה או המענים הנחוצים עלתה בעבר פעמים רבות וביטאו תחושה של תסכול על כי מה שנאמר על ידן בהקשרים שונים בעבר טרם יצא לפועל. המשתתפות לא עשו הפרדה בין מענים הניתנים או שיכולים להינתן בזמן חירום משברי, כמו לדוגמה במשבר הקורונה, ובין המענים והפרקטיקה שצריכה להינתן בשגרה. ההצעות שהוצעו על ידי המשתתפות מלמדות כי עמדתן היא כי קיומם של מענים מגוונים, רגישים ורלוונטיים לאנשים בזנות בזמן שגרה, הוא שיאשפר להן את המשאבים הדרושים להתמודדות עם צרכיהן בזמן חירום. המלצותיהן נוגעות לארגוני הסיוע, הזדמנויות ללימודים, תעסוקה וטיפול, למיצוי זכויות וגם להעלאת המודעות בשיח הציבורי. להלן נפרט בקצרה את ההמלצות השונות שהוצעו.

המלצות הנוגעות לארגוני הסיוע לא.נשים בזנות

- חיזוק ארגונים קיימים והעברת משאבים ותקציבים לארגונים קיימים.
- תכנית חסכון בזמן שהות במסגרת טיפולית. כשא.נשים בזנות נמצאים בגמילה, הוסטל או מסגרת כוללנית וזכאים לקצבה (הבטחת הכנסה או נכות), קצבה זו תעבור לתכנית חסכון שטיפדה ותעבור לשימושן בגמר הטיפול כדי לאפשר להן משאבים ביציאה מהמסגרת הטיפולית. המדינה תסייע במימון השהות במסגרת כדי שקצבה זו תהפוך לחסכון.
- הקמת קו סיוע לא.נשים בזנות שיעניק להן מידע, סיוע במצב חירום ועזרה בצורה ישירה, זמינה ואנונימית בסוגיות הנוגעות לתחומים שונים.
- 'זכותן' לא.נשים בזנות. כאשר אדם בזנות פונה בפעם הראשונה לאחד מארגוני הסיוע הוא יקבל את כל המידע בנוגע לזכויותיו ולארגוני העזרה אליהם ניתן לפנות.
- הקמת ארגונים ומענים למגוון רחב יותר של נשים, גברים, טרנס* בגילאים שונים שיוכלו לפנות ולקבל עזרה, באזורים שונים בארץ ובעיקר בפריפריה.
- תמיכה וסיוע תקציבי לארגוני שטח של א.נשים בזנות/בתעשיית המין.

המלצות הנוגעות ללימודים ותעסוקה

- קורסים לימודיים או קורסים להכשרה מקצועית. יש לערוך סקר בנושא בקרב א.נשים בזנות כדי ללמוד על העדפותיהם.
- עתודה טיפולית, גיוס טרנס* ושורדות זנות לתוכניות לימודים במסלול הכשרה ייחודי בעבודה סוציאלית, כדי לאפשר להן להפוך לנשות מקצוע. הלימודים ימומנו על ידי מלגת לימודים ומלגת קיום וילוו בתמיכת אנשי מקצוע.
- מנטורינג. הכשרה לא.נשים שהיו בעבר בזנות לעבודה וליווי א.נשים בזנות בתוך ארגוני הסיוע. הגדרת תפקיד מקצועי בשכר בארגונים שונים.
- תעסוקה מוגנת בשוק החופשי שתתאפיין בהדרגתיות עד מעבר להשתלבות בשוק החופשי.
- הסדרת הזנות כעבודה חוקית.

המלצות הנוגעות לטיפול ולמטפלות/ים

- טיפול פרטני. נשות מקצוע המטפלות בא.נשים בזנות צריכות להיות עם ותק וניסיון של מספר שנים, ובעלות הכשרה לטיפול בטרומה מינית ולטיפול בא.נשים בזנות, על מגוון צרכיהם.
- הכשרה מודעת זנות לאנשי מקצוע. הכשרה תינתן לצוותי סל שיקום, רפואה, פסיכיאטריים, משטרה, אנשי מקצוע ברוחה, בסיוע המשפטי, וביטוח לאומי [נכות], ותכוון לסוגיות בחיי א.נשים בזנות ולפיתוח רגישות מקצועית הדרושה לכך.

- מודעות ורגישות בטיפול פרטני. התייחסות בסבלנות לתהליך שעוברים א.נשים בזנות בטיפול, תשומת לב ורגישות לחשדנות ולתהליכי בניית אמון, אי שיפוטיות, סבלנות לתחושות של כעס, תוקפנות וזעם.

- "צאי לעבוד" – צמד מילים שצריך להיות מחוץ לסלנג הטיפולי או המקצועי עם א.נשים בזנות.
- טיפול פרטני נפשי מתמשך ממומן ומוסדר לא.נשים בזנות, המקבלים סיוע מארגוני העזרה או שמעוניינים רק בסיוע במימון טיפול פרטני.

- קדימות בקבלת טיפול במרכזי הטיפול בטרואמה לא.נשים בזנות שמעוניינים בכך.

המלצות הנוגעות לזכויות – קצבאות, ייעוץ משפטי, דיור ועוד.

- דיור. הענקת סיוע מידי בזמן חירום, הקצאת דירות בדיור ציבורי לא.נשים בזנות ו/או הגדלת הסיוע בשכ"ד כדי שא.נשים בזנות יוכלו להתגורר מחוץ לשכונות העלולות להציב בפניהם סכנות נוספות.

- סיוע משפטי זמין, נגיש ורגיש שמודע לסוגיות של נשים בזנות ויכול לתת מענה וייצוג לא.נשים בזנות בסוגיות של החוק, משטרה, סגירת תיקים, חובות, הוצאה לפועל, משמורת ילדים ועוד.
- גמלת נכות. הכרה בפגיעה בא.נשים בזנות כפגיעה מעבודה וקבלת גמלת נכות מעבודה.
- סיוע בפתיחת דף חדש לא.נשים שנמצאים בתהליכי יציאה מזנות (לדוגמה: משטרה, חובות).

המלצות הנוגעות לשיח הציבורי

- יצירת קמפיין חברתי להעלאת מודעות ולשינוי התפיסות הציבוריות על זנות וא.נשים בזנות.
- פרסום המענים הניתנים לא.נשים בזנות בצורה מכובדת ובולטת כדי להנגיש להם את המענים.

סיכום והמשך המחקר

משבר הקורונה פרץ לפני כשנה ברחבי העולם. כדי להתמודד עם מצב זה, מדינות שונות בעולם וביניהן ישראל פעלו בדרכים מגוונות הכוללות שורה של הגבלות, ריחוק ובידוד חברתי וסגר. לדרכי התמודדות אלו היו השלכות דרמטיות על חייהם של א.נשים בזנות בתחומי חיים שונים, כגון: תעסוקה, הכנסה, דיור, בריאות, בידוד חברתי וכד' (Breslin, 2020; Experiences, 2020; Kimani et al., 2020). אלו באים לידי ביטוי גם בממצאי המחקר הנוכחי. ממצאי המחקר הראו כי במהלך משבר הקורונה א.נשים בזנות בישראל התמודדו עם מגוון רב של צרכים נפשיים, בריאותיים, חברתיים, כלכליים, ותעסוקתיים השלובים זה בזה. צרכים אלו, עמם מתמודדים א.נשים רבים בזנות כבשגרה, החריפו והעמיקו ביתר שאת מפרוץ המשבר ובמהלכו. הקריאה לפעולה להענקת סיוע חירום לא.נשים בזנות ובתעשיית המין שיצאה ברחבי העולם (Callander et al., 2021; Bromfield, Panichelli, & Capous-Desyllas, 2021; Lam, 2020; 2020) בנוגע להשלכות הקיצוניות שיש למשבר על חייהם של א.נשים בזנות רלוונטית ביתר שאת שנה מפרוץ מגפת הקורונה בעולם.

המחקר הנוכחי עסק בשאלה כיצד משבר הקורונה השפיע לאורך זמן על הצרכים של א.נשים בזנות ועל היעזרותם בארגוני סיוע ובאנשי מקצוע. ממצאי המחקר הראו כי עם פרוץ משבר הקורונה, אופני היעזרות של א.נשים בזנות התאפיינו בהמשך הטיפול או הסיוע שקיבלו מהארגון, קבלת עזרה ממספר ארגונים, פרואקטיביות שלהן ושל הארגונים ועזרה הדדית. א.נשים בזנות עשו שימוש רב יותר באמצעים טכנולוגיים שונים לצורך קבלת סיוע (טלפון, וואטסאפ, ופייסבוק, לדוגמה) בנוסף להגעה פיזית לארגון המסייע. באופן גורף ניתן לומר כי כל המשתתפות שפנו אל ארגוני הסיוע המיועדים לא.נשים בזנות, או כאלו שהיו בקשרים ישירים עם הארגונים, תיארו את העזרה והסיוע שקיבלו בתקופת הקורונה באופן חיובי מאוד. העזרה תוארה על ידן כמצילת חיים, עונה באופן מדויק לצרכים (כלכליים ורגשיים), העניקה תחושת שייכות, ואפשרה להתמודד עם אתגרי הקורונה לצד אתגרים אישיים.

לצד העזרה הרבה, משתתפות המחקר הדגישו מספר חסמים מרכזיים לקבלת סיוע. חסמים אלו עוסקים במדיניות, במיצוי זכויות, בארגוני הסיוע, ובקושי בפנייה לעזרה. החסמים עוסקים בסוגיות שהיו קיימות עוד טרם פרוץ המגפה וידועות לעוסקים בתחום, ובתוך משבר הקורונה חסמים אלו בלטו יותר. ששת החסמים שזוהו הם: (1) מדיניות הטיפול לא.נשים בזנות; (2) חסמים בירוקרטיים במיצוי זכויות; (3) מיעוט ארגונים ופריסה גיאוגרפית מוגבלת שלהם; (4) חסמים בקבלת טיפול; (5) חסמים בשימוש בטכנולוגיה לצורכי טיפול; (6) חסמים בפניה לעזרה.

משבר הקורונה פרץ במהלך השנה האחרונה, שבמהלכה נכנס לתוקף חוק איסור צריכת זנות. ללא משאבים ראויים לא.נשים בזנות בהווה ובעבר כדי להתמודד עם ריבוי האתגרים והצרכים הקיימים, עולה חשש כי הפער שזוהה במחקר זה, הנוגע לפער בתפיסתם של א.נשים בזנות את המדינה כגורם שנעדר מהסיוע שצריך להיות מוענק להם, יעמיק עוד יותר.

המגבלה המרכזית בדוח זה היא הקושי להגיע אל מגוון של א.נשים בזנות ובעיקר אל אוכלוסיות של גברים, טרנס*, נשים ערביות לדוגמה. האתגר שהתמודדנו עמו בדוח זה מתכתב עם ממצאי הדוח הקודם, שמיפה את הארגונים, וזיהה כי אין מערכי סיוע מקיפים לחלק מהא.נשים בזנות (לגברים אין בכלל ולטראנס* יש מעט מאוד).

לאור ממצאי דוח ביניים זה, המבוססים על נקודת מבטם של א.נשים בזנות, אנו מסמנות מספר המלצות טנטטיביות לפרקטיקה:

1. תוכניות סיוע ועזרה לא.נשים בזנות צריכות לקבל משאבים ראויים כדי לענות על מגוון הרב של הצרכים השלובים זה בזה בחייהם של א.נשים בזנות, בתקופה הקורונה ובכלל.
 2. משרדי ממשלה האמונים על סיוע לאזרחי המדינה בכלל ובפרט לא.נשים בזנות צריכים לבחון את האופן בו השירותים והמשאבים מותאמים לצורכיהם של א.נשים בזנות. מהלך שכזה יוכל לצמצם את הפער שעלה מתוך הראיונות על האופן בו נתפסת המדינה בחייהם של א.נשים בזנות.
 3. הטיפול הפרטני לא.נשים בזנות בכלל ובפרט לאלו הסובלים מטרומה ומעוניינים בטיפול פרטני צריך להיות נגיש וזמין יותר עבורם.
 4. כדי לענות על המגבלה במספר ובפריסת ארגוני הסיוע לא.נשים בזנות, יש להרחיבם לאזורים נוספים, וכן להכשיר אנשי מקצוע במגוון תחומים (משפט, רווחה, בריאות, חנוך ועוד) בארגונים שאינם ממוקדים בא.נשים בזנות, על מנת שיוכלו לסייע גם הם לא.נשים בזנות הזקוקים לסייע.
 5. יש לפתח טכנולוגיה לצורכי סיוע ועזרה בשיתוף א.נשים בזנות, על מנת שתתואם לצורכיהם ולאיתגרים הניצבים בפניהם בשימוש בטכנולוגיה.
- השלב השלישי במחקר זה יתמקד בנקודת המבט של אנשי המקצוע ואנשי מפתח בארגונים המסייעים לא.נשים בזנות, עם תום שנה של משבר הקורונה, במטרה ללמוד על השלכות המשבר על ארגוני הסיוע ויכולתם לסייע לא.נשים בזנות. נבקש לבחון מה למדו הארגונים לאורך שנת משבר הקורונה, כיצד השתנתה הפרקטיקה ומה התפתח בעקבות המשבר לאורך השנה.

מקורות

- Breslin, R. (2020). *Exploitation 'as usual' - Emerging evidence on the impact of Covid-19 on Ireland's sex trade*.
https://www.ucd.ie/geary/static/serp/SERP_Exploitation_As_Usual.pdf
- Bromfield, N. F., Panichelli, M., & Capous-Desyllas, M. (2021). At the Intersection of COVID-19 and Sex Work in the United States: A Call for Social Work Action. *Affilia - Journal of Women and Social Work*. <https://doi.org/10.1177/0886109920985131>
- Brookfield, S., Dean, J., Forrest, C., Jones, J., & Fitzgerald, L. (2020). Barriers to Accessing Sexual Health Services for Transgender and Male Sex Workers: A Systematic Qualitative Meta-summary. *AIDS and Behavior*, 24(3), 682–696.
<https://doi.org/10.1007/s10461-019-02453-4>
- Callander, D., Meunier, É., DeVeau, R., Grov, C., Donovan, B., Minichiello, V., ... Duncan, D. (2020). Investigating the effects of COVID-19 on global male sex work populations: a longitudinal study of digital data. *Sexually Transmitted Infections*, sextrans-2020-054550. <https://doi.org/10.1136/sextrans-2020-054550>
- Cordisco Tsai, L., Lim, V., Nhanh, C., & Namy, S. (2021). "They Did Not Pay Attention or Want to Listen When We Spoke": Women's Experiences in a Trafficking-Specific Shelter in Cambodia. *Affilia - Journal of Women and Social Work*.
<https://doi.org/10.1177/0886109920984839>
- Experiences, T. (2020). *Ruhama 2020 annual report Taking the Pulse on COVID 19 The Experiences and Needs of Women in Prostitution during COVID 19 : Forgotten Voices of the Pandemic Prostitution*. (November). <https://www.ruhama.ie/wp-content/uploads/COVID-19-Doc-Ruhama-2.pdf>
- Gichuna, S., Hassan, R., Sanders, T., Campbell, R., Mutonyi, M., & Mwangi, P. (2020). Access to Healthcare in a time of COVID-19: Sex Workers in Crisis in Nairobi, Kenya. *Global Public Health*, 15(10), 1430–1442.
<https://doi.org/10.1080/17441692.2020.1810298>
- Kimani, J., Adhiambo, J., Kasiba, R., Mwangi, P., Were, V., Mathenge, J., ... Lorway, R. (2020). The effects of COVID-19 on the health and socio-economic security of sex workers in Nairobi, Kenya: Emerging intersections with HIV. *Global Public Health*, 15(7), 1073–1082. <https://doi.org/10.1080/17441692.2020.1770831>

- Lam, E. (2020). Pandemic sex workers' resilience: COVID-19 crisis met with rapid responses by sex worker communities. *International Social Work*, 63(6), 777–781. <https://doi.org/10.1177/0020872820962202>
- Munawarah, R., Satriyandari, Y., & Astuti, D. A. (2020). A Systematic Literature Review–Sex Workers' Experience on Contraceptive Access. 24(Uphed 2019), 281–285. <https://doi.org/10.2991/ahsr.k.200311.053>
- Preble, K. M., Praetorius, R. T., & Cimino, A. (2016). Supportive exits: A best practices report for a sex worker intervention. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 26(2), 162–178. <https://doi.org/10.1080/10911359.2015.1082852>
- Ryan, P., & McGarry, K. (2021). 'I miss being honest': sex workers' accounts of silence and disclosure with health care providers in Ireland. *Culture, Health & Sexuality*, 1–27. <https://doi.org/10.1080/13691058.2021.1879271>
- SWAN; ICRSE. (2020). *Assessment by SWAN and ICRSE COVID-19 crisis impact on access to health services for sex workers in Europe and Central Asia Content*. (June). https://www.nswp.org/sites/nswp.org/files/covid19_swan_icrse_final_umbrella_interactive.pdf
- Wilson, B. (2019). A Women-Centric Approach: Key to Satisfaction With Agency Services. *Affilia - Journal of Women and Social Work*, 34(2), 219–236. <https://doi.org/10.1177/0886109918806272>

נספח 1

מדריך ראיון: אנשים בזנות.

הקדמה: המחקר ממומן על ידי קרן שוסטרמן, שפועלת כיום לזיהוי צרכים במרחב הזנות כדי לקדם סיוע וארגונים והקמה של מערך סיוע לצרכים הקיימים - ויש במידע שיינתן מהמחקר הזה לסייע בזה. **שאלת המחקר הראשית:** כיצד משבר הקורונה/משפיע לאורך זמן על הצרכים של אנשים בזנות והיעזרותם בארגוני סיוע ואנשי מקצוע?

סוגיות ושאלות מרכזיות:

טרמינולוגיה – השתמשנו בזנות בטופס אבל יודעות שלכל אחת יש רגישות אחרת ביחס לזה – מה המילים שנוחות לך ביחס לזה?

שאלת פתיחה כללית: איך הקורונה השפיעה, אם בכלל על ה"עבודה"/עיסוק/מעורבות בזנות ועליך?

1. רקע (האם עובדת כרגע/בעבר). אם עובדת-מאפייני העבודה ואיך השפיע המשבר על העבודה.
 2. מהן ההשפעות של המשבר (סגר, בידוד, הגבלות תנועה וכד') על מצבה הנפשי, בריאותי, חברתי, כלכלי, תעסוקתי.
 3. אילו צרכים התפתחו או התעצמו במיוחד עקב משבר הקורונה?
- שאלות בנושא סיוע: ממי ביקשת עזרה? מי עזר/ניסה לעזור? האם אכן זה עזר לך? מה עזר לך? (לקחת בחשבון גם אנשים התלויים בה – ילדים, הורים וכדומה)
4. מהם אופני הסיוע בהם נעשה שימוש על ידי אנשים בזנות בתקופת משבר הסיוע?
 5. עד כמה ובאיזה אופן היו תכני ואופני הסיוע שונים מהתקופה שקדמה למשבר?
 6. עד כמה אופני הסיוע היו נגישים?
 7. עד כמה אופני הסיוע היו אפקטיביים?
 8. האם וכיצד השפיע משבר הקורונה על תפיסתם של אנשים בזנות את מקום הזנות בחייהם? אנשים שהיו בזנות בעבר- האם היו מחשבות לחזור לזנות בתקופה זו?
 9. האם היו לך מחשבות בעקבות הקורונה על העבודה בזנות? (רצון לעשות דברים אחרת, להפסיק וכדומה – אם רלוונטי אפשר להתייחס לחוק הפללת לקוחות)
- * בסוף הראיון לברר האם היא מכירה/יודעת על חברות שהיו צריכות עזרה ולא פנו ולראות אם אפשר לדבר איתן? (המטרה היא לנסות להבין מה קורה במרחב הזנות בקרב אנשים שחוו את משבר הקורונה אבל לא נמצאות/ים בקשר עם ארגוני סיוע?
- טופס הסכמה מדעת
לינק והסבר על השובר